

קטעים ממערכות יוצר ליום הכיפורים לר' שלמה סולימן אלסנג'ארי

יוצאים לאור על ידי עדה הכהן

מבוא

ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי, פייטן שחי במחצית השנייה של המאה התשיעית ובראשית המאה העשירית בקהילה ארץ-ישראלית ששכנה בתחומי ארץ ישראל או בסמוך לגבולותיה, הוא היוצר הקדום ביותר שמחזור היוצרות השנתי שכתב הגיע לידנו כמעט במלואו.¹ בצד מחזור היוצרות לשבתות השנה של שלמה סולימן שהותאם לסדר הקריאה השנתי בפרשיות התורה,² העמיד הפייטן מערכות יוצר מפוארות לרוב מועדי השנה,³ וביניהן מתייחדים בפארם ובהיקפם פיוטי היוצר שכתב הפייטן ליום הכיפורים. קטעי יוצר אלו שכיחים ביותר בכתבי היד שעלו מן הגניזה הקהירית, אף שדומה כי אין הם מצויים אף לא בכתב יד אחד שמוצאו איננו בגניזה.⁴

* מאמר זה הוא חלק ממפעל ההדרת יוצרותיו של שלמה סולימן שנתמך על ידי מענק של הקרן הלאומית למדע (מענקים מס' 886/05; 174/07). המחקר התנהל בהנחייתה של מורתי, פרופסור שולמית אליצור, שאף קראה מאמר זה וסייעה לגיבושו בהערות מאירות עיניים. מורנו ורבנו, פרופסור עזרא פליישר ז"ל, ליווה את צעדיו הראשונים של המחקר והעניק לו את השראתו ואת ברכתו הטובה. כי ממנו הכול ומידו נתנו לו. פרות המחקר רואים אור בזכות האפשרות להשתמש במאגר המידע של המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר, בעזרתה הנדיבה והיעילה של ד"ר שרה כהן העמלה במפעל על קטלוג כתבי הגניזה. ברכת הודאה לעובדי המכון לתצלומי כתבי יד עבריים על עזרתם האדיבה והמתמדת. תודתי אמורה גם לכל הספריות שבאוצרותיהן השתמשתי על הרשות לפרסם את הפיוטים המוהדרים במאמר זה, ולאתרים המקוונים של מפעל פרידברג ושל ספריית הבודליאנה באוקספורד שבהם נסתייעתי בקריאת כתבי היד. קיצורים ביבליוגרפיים קבועים המשמשים במאמר הם: פליישר, שירת הקודש – ע' פליישר, שירת הקודש העברית בימי הביניים, ירושלים 1975; פליישר, היוצרות – ע' פליישר, היוצרות בהתהוותם והתפתחותם, ירושלים תשמ"ד; הכהן, סולימן: קדושתאות – ע' הכהן, 'קדושתאותיו של ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי למועדי השנה', חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים, ירושלים תשס"ד, א-ב; הכהן, סולימן: יוצרות – מהדורת מחזור היוצרות של שלמה סולימן לפרשות השבוע שאני עומד לפרסם אי"ה בעת הקרובה.

1 על שלמה סולימן ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 324; פליישר, היוצרות, עמ' 191–193 ועל פי המפתח; הכהן, סולימן: קדושתאות.

2 פיוטים רבים ממחזור היוצרות של שלמה סולימן ראו אור בידי פליישר, היוצרות, על פי המפתח. ההדרתו של מחזור יוצרות זה נשלמה על ידי, והוא עתיד לראות אור אי"ה בעת הקרובה.

3 ראו לפי שעה: ע' הכהן, 'קטעי יוצר חדשים לחג הפסח לר' שלמה סולימן אלסנג'ארי', בתוך: א' בזק (עורך), בחג המצות: קובץ מאמרים על חג הפסח, אלון שבות תשע"ה, 303–326.

4 בסיוע מאגרי המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם פרופ' עזרא פליישר שלידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, איתרתי 25 העתקות בגניזה של גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי', 35 העתקות של גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה', 20 העתקות של הזולת

תחילה יש להבהיר כי בניגוד להרבה ממערכות היוצר של שלמה סולימן לפרשיות התורה, אשר רבות מהן שרדו בכתבי היד של הגניזה הקהירית בשלמותן ובהרכבן המקורי,⁵ אף לא אחת ממערכות היוצר שכתב סולימן ליום הכיפורים הגיעה אלינו בשלמותה, כך שאיננו מסוגלים לקבוע מה היה הרכבן המקורי של מערכות היוצר הללו. עם זאת הגיעו לידינו כמה כתבי יד מקיפים שבהם מועתקים זה בצד זה מרכיבים ממערכות יוצר של סולימן ליום הכיפורים, והעיון בהם מאפשר לנו לייחס לשלמה סולימן, ברמות משתנות של ביטחון, קטעי יוצר רבים ליום הכיפורים. כתב יד שכזה הוא כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58, המחזיק את שני גופי היוצר שכתב שלמה סולימן ליום הכיפורים, את האופן 'תרשישי מעלה' שנראה לייחס לו, ופיוטי מאורה, אהבה ('שמש צדקה מעמך' ו'יום אשר בחרת לידידיך') וזולת ('אם עווננו ענו בנו ענייה') המיוחסים לפייטן בוודאות. בדומה מחזיקים כ"י אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95.23, דפים 32–33 והמשכו שם, Heb. e. 96.19, דפים 25–26, את האופן 'תרשישי מעלה' המיוחס לסולימן, את המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך', את הזולת של הפייטן ליום הכיפורים 'אשמה למחות מיוצאי ירך', מי כמוכה 'מי כמוכה אדון הסליחות' שסביר לייחס לפייטן ואת פיוט יי מלכנו של סולימן ליום הכיפורים 'סברנו ותחלתנו'. על אותה דרך מחזיקים כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 109.113 והמשכו שם T-S NS 125.29 את פיוטי הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' ו'אם עווננו ענו בנו ענייה' המיוחסים בוודאות לסולימן, פיוט מי כמוכה שנראה לייחס לו ואת פיוטי יי מלכנו וְנֶעֱד מתי המיוסדים על חתימת הפייטן.⁶ מכל מקום, הממצאים העולים מכתבי היד השונים מצביעים על כך ששלמה

⁵ אשמה למחות מיוצאי ירך' וכן 36 העתקות של הזולת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'. מניין ההעתקות מתחשב במקרים שבהם עלה בידי להצביע בביטחון יחסי על כתבי יד שונים שהיו במקורם חלק מהעתקה אחת. כך קטעי הגניזה שהשתמשתי בהם בההדרת הפיוטים שלפנינו הוא 138 קטעים. פיוטיו של שלמה סולימן אינם מופיעים במחזור אירופיים, פרט לזולת לשקלים 'אתויי צוען' המיוחס לשלמה סולימן והמועתק במחזור חיונים (מחזור חיונים: כמנהג המערביים שנתגוררו בסיזיליא, קושטאנדינה שמ"ה [1585], עמ' יח-ט). עם זאת, כמה מפיוטיו של סולימן הגיעו לקהילות דוברות פרסית-יהודית ועם נתיבי הגירתן הגיעו עד לחצי האי קרים. ראו: ע' הכהן, 'לשאלת תפוצת קדושתאותיו של ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי ולתולדות מחקר פייטנותו', מחקרי ירושלים בספרות עברית, כא (תשס"ז), עמ' 47–89.

⁶ כאלה הם למשל, כ"י אוקספורד, בודליאנה (2712/12) Heb. e. 39.12, דפים 75–80; כ"י אוקספורד, בודליאנה (2721/2) Heb. e. 41.2, דפים 11–38 וכ"י אוקספורד, בודליאנה Heb. g. 5.3 (2719/3), דפים 15–35, שהם טומסים מקיפים המחזיקים מערכות יוצר שלמות של שלמה סולימן. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק שלישי.

⁶ לאלו יש להוסיף כתבי היד שמחזיקים מרכיבים בודדים מסופה של מערכת היוצר של סולימן, אך כוללים גם את ראשיתה של הקדושתא המפוראת שכתב הפייטן לשחרת של יום הכיפורים 'למנצח אנצח בניצוח חביבך' (ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, ב, עמ' 213–227). כאלו הם,

סולימן כתב לפחות שתי מערכות יוצר ליום הכיפורים, וייתכן שהוסיף להן מערכת יוצר שלישית ליום הכיפורים שחל בשבת.

לשם קביעת ייחוסם של הפיוטים לפייטן אשתמש באמות המידה הבאות:

- א. חתימת שמו של הפייטן במיקום אופייני במערכת היוצר.⁷
- ב. ייחוסם של הפיוטים לשלמה סולימן בכותרות כתבי היד, כגון הכותרות 'לשלמה' או 'לסנג'ארי' המופיעות לעתים בראש פיוטיו.
- ג. שכיחותם של מאפיינים תבניתיים האופייניים למרכיבי מערכת היוצר שלו.
- ד. הופעת הפיוטים באחד מכתבי היד שבו שכיחים קטעי יוצר של שלמה סולימן.

(א) גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי'

גוף היוצר 'אשחרך אלי' לא הגיע אלינו בשלמותו, על אף שכיחותו הרבה בין כתבי היד של הגניזה, ובכל כתבי היד הוא איננו נמשך אחר המחרוזות החמש עשרה הפותחת באות סמ"ך. מכמה טעמים אין להעלות על הדעת שזהו היקפו המקורי של הפיוט: הן משום שבכל גופי היוצר שכתב סולימן נשלם סדר האלפבית שעליו נוסד הפיוט, הן משום שהנחיות ההכנה של קרבנות הכוהן הגדול ביום הכיפורים שמביאות הסיומות המקראיות בכל מחרוזות שנייה בגושי המחרוזות של גוף היוצר נפסקות בהיקפו הנוכחי של הפיוט באמצען (במילים 'ומאת עדת בני ישראל' [ויק' טז, ה]), והן משום שסדר שלוש עשרה המידות שמביאה כל מחרוזת שלישית בגושי המחרוזות של גוף היוצר נקטע במילים 'ורב חסד ואמת', כשעדיין נותר לפייטן לפייט את התיבות 'נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח' (שמ' לד, ז).⁸

בחלק הפיוט שבידינו לא מופיעה חתימת הפייטן. עם זאת, יש לייחס את הפיוט לשלמה סולימן הן על פי עדותם המפורשת של כמה וכמה מן המעתיקים ('לשלמה אלסנג'ארי זל – כ"י ניו-יורק, בית המדרש לרבנים 7-6-3827-ENA; 'יוצר אחר מרבע דר' שלמה סנג'ארי' – כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.65), והן בשל הופעתו התכופה של גוף היוצר בסמוך לקטעי יוצר המיוחסים בוודאות לשלמה סולימן. סביר אפוא להניח שחתימת הפייטן הופיעה בחלק הפיוט שאיננו בידינו. בגופי היוצר

למשל, כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37, וכ"י בודפסט, אוסף קויפמן 108 (66), דפים 1-2 (שני דפים מקונטרס בן 14 דפים).

7 סולימן נהג לחתום 'שלמה' במחרוזות הקדוש של גוף היוצר, אחר מילת השרשור; 'שלמה סולימן' בפיוטי היי מלכנו והועד מתי, ולעתים קרובות 'סולימן' בזולתות בתבנית המסדס. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2.

8 אמנם הסיומות במחרוזות הקדוש מפסוקי במ' יד, יט-כ, הגיעו כבר בשלב זה של הפיוט אל קצן, אך, כאמור בפנים, סדרי הכנת הקרבנות לעבודת הכוהן הגדול ביום הכיפורים ומניין י"ג מידות נקטעו באמצעם. אין לדעת כיצד סיים הפייטן את מחרוזות הקדוש בחלקו החסר של גוף היוצר.

המקיפים שכתב סולימן לפרשות בראשית ונוח אכן הוסיף הפייטן את חתימתו 'שלמה יזכה' ו'סולימן יזכה' בחלקו האחרון של הפיוט, אחר שנשלם סדרו האלפביתי.⁹ שלמה סולימן הפליא בתכנון המבני של גוף היוצר ועיטרו בשפע קישוטי תבנית: הסיומת המקראית של כל מחרוזת ראשונה בגושים בני שלוש המחרוזות של גוף היוצר כוללת את המילה 'בוקר', המחרוזת השנייה בכל גוש נחתמת בסיומת מקראית מויק' טז, א ואילך (סדר עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים), וכל מחרוזת שלישית נחתמת בסיומת מקראית משמ' לד, ה ואילך (י"ג מידות רחמים). מחרוזות הקדוש מביאות סיומת מקראית מבמ' יד, יט ('סלח נא לעון' וגו'). המחרוזות הראשיות קשורות זו לזו בשרשור ומיוסדות על סדר אלפביתי כפול. שפע קישוטי התבנית ותחכומם מנוגדים למגמה הרווחת במחזור יוצרותיו של סולימן לפרשות השבוע, המתאפייני בהינזרות עקיבה מקישוטי תבנית,¹⁰ אך מתבארים מכוח ייחודו של היום הקדוש שלכבודו נכתבה מערכת היוצר.

(ב) גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה'

גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה' מיוחס בוודאות לשלמה סולימן על פי החתימה האופיינית לפייטן 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' העולה מן האותיות הפותחות כל טור שני במחרוזות הראשיות של הפיוט.¹¹ בכתב היד המשמש נוסח יסוד לפיוט נכפלת החתימה גם בתיבות מחרוזתו האחרונה של גוף היוצר: 'סְבָרְנוּ וְתוֹחַלְתִּינוּ לְחִסוֹת בְּךָ / יְהִי מְמֻרָמֵךְ נְחֻנוּ בְּרוּב טוֹבְךָ / יִי צְבָאוֹת אֱשֶׁר־י אָדָם בּוֹטֵחַ בְּךָ' (טורים 94–96), ובכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 היא משתלשת במחרוזת הקדוש החותמת את הפיוט: 'סְלַח וּמְחוּל לְעוֹנֵינוּ / יְהִי מְגִיר כָּל מְעֻנֵינוּ / נָא עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְלֹא לְמַעַנֵינוּ – קְדוֹשׁ'.

למרבה הפליאה, ברוב כתבי היד של הגניזה מחרוזת הקדוש הרפרינית שבפיוט, הבאה גם בראשו, חתומה בשמו של פייטן אחר המוכר לנו היטב מכתבי היד של הגניזה הקהירית:

סְלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

כְּפָר נָא לְעוֹרְכֵי תַחֲנוּן

יִי אֱלֹהֵי רַחוּם וְתַחֲנוּן קְדוֹשׁ

9 ראו הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2, ושם הערה 11. יש להסב את תשומת הלב גם ללשון 'גוי מוֹזְעֵם' המופיעה בפיוט ככינוי לישראל (טור 11), ונמצאת גם ביוצר של סולימן לבשלח: 'אָנוּ וְאֶבְלוּ גוֹי מוֹזְעֵם' (טור 1), אלא שבמקום זה הכינוי מכוון למצרים. 10 להוציא סיומת מקראית על פי סדר הפרשות; ראו שם, פרק חמישי. 11 חתימה זו שכיחה בקדושתאותיו של סולימן (ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 111–114), ואינה מצויה כלל ביוצרותיו של הפייטן (ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2).

פייטן זה הוא 'סכן', שמו הערבי של שכניה החזן, פייטן ארץ ישראלי צנוע בן המאה העשירית.¹² מעשה ה'זיוף' בוטה: לא די שהמעבד השמיט את מחרוזת הקדוש המקורית שכתב סולימן לפיוטו והוסיף את הפזמון הזר לגוף היוצר של סולימן, אלא שהוא עצמו, או מעתיק שתמה על הסתירה שבין חתימת 'סכן' בפזמון ו'סולימן' בגוף הפיוט, ניסה בזדון לטשטש את החתימה 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' שבמחרוזת גוף היוצר. ניסיון עקיב זה ניכר היטב בכתב יד חשוב ביותר ששימש כנראה קהילה ארץ ישראלית בעודה יושבת על אדמת הארץ, הוא כ"י אוקספורד, בודליאנה (2700) Heb. g. 2, דף 26א–27ב,¹³ שבו הומרו תיבות רבות הפותחות כל טור שני בפיוט ומעמידות את החתימה 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' בתיבות חלופיות: במקום 'לְקַבְּלֵינוּ' (טור 11) – 'קַבְּלֵנוּ'; במקום 'יּוֹם זֶה בְּחֶסֶד תִּשְׁפָּטֵינוּ' (טור 17) – 'וּבְצֶדֶק וּבְרַחֲמִים תִּשְׁפָּטֵינוּ'; במקום 'נְתִיב יוֹשֵׁר שִׁית דְּרָכֵינוּ' (טור 23) – 'וּבְנִתִּיב' ובדומה בעוד טורים. לפנינו אפוא ניסיון חריג של פייטן או של מעתיק להעלים את זהות היוצר המקורי של הפיוט.¹⁴ מה הייתה מחרוזת הקדוש המקורית ששימשה בפיוט? ייתכן שהיעדרותה מן ההעתיקות הרבות של הפיוט בגניזה מלמדת שהיא נשכחה, אך בכתב יד אחד, כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 131.8d, מופיעה במהלך הפיוט מחרוזת קדוש נוספת, ואפשר שהיא מחרוזתו המקורית של הפיוט:¹⁵

זְכוֹר לָנוּ הַבְּרִית וְהַחֶסֶד
נוֹצֵר לְאֵלֵינוּ חֶסֶד
יְי אֲרֵץ אֵפִים וְרוֹב חֶסֶד קָדוֹשׁ

- 12 ראו על אודותיו: ע' פליישר, 'ר' סכן – פייטן ארץ-ישראלי במאה העשירית', בתוך: ש' מורג ו' בן-עמי (עורכים), מחקרי עדות וגניזה: מוקדשים לפרופסור שלמה דב גויטיין בהגיעו לגבורות, ירושלים תשמ"א, עמ' 1–37, ובמיוחד שם, עמ' 6, הערה 11 ועמ' 30.
- 13 על כתב היד ראו בהרחבה: ע' פליישר, תפילה ומנהגי תפילה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה, ירושלים תשמ"ח, על פי המפתח, ובמיוחד עמ' 26, 318.
- 14 על תופעות של 'גנבת' פיוטים בגניזה הקהירית ראו: ש' אליצור, 'עיבודי פיוטים בגניזה הקהירית', פעמים, 78 (תשנ"ט), עמ' 100–127. העובדה שמחרוזת הקדוש הזרה של סכן מופיעה פעמים כה רבות בכתבי היד של גוף היוצר מעידה כנראה שהפיוט הגיע לקהילת פְּסֵטָאט מארץ ישראל כשהמחרוזת הזרה כבר עומדת בראשו. יש לציין שהפזמון מופיע גם בכתבי יד המביאים רצף של פזמוני פיוטים, כגון כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 199.65. יש להניח שכתבי יד אלו נועדו לשימושם של חברי מקהלה שהצטרפו לחזן בעת שירת הפזמונים. על תופעה זו ראו גם: מ' זולאי, 'בין כתלי המכון לחקר השירה העברית', עלי עין: מנחת דברים לש"ז שוקן אחרי מלאת לו שבעים שנה, תש"ח–תשי"ב, עמ' 95–96 (=הנ"ל), ארץ ישראל ופיוטיה: מחקרים בפיוטי הגניזה, בעריכת א' חזן, ירושלים תשנ"ו, עמ' 52–53); ע' הכהן, 'לברור זיקתם של מדרשי אסתר לפיוטי ההרחבה הקיליריים לפורים "אספרה אל חוק" ו"אמל רבך"', נטועים, ז (תש"ס), עמ' 48, הערה 12.
- 15 יש להוסיף שגם כתב יד קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 125.55 רומז למחרוזת זו פעמיים במהלך הפיוט במילים 'זכור לנו וכו'.

גוף היוצר 'אתאנו לך יום ישועה' פשוט במבנהו יחסית לגוף היוצר האחר ליום הכיפורים המיוחס לשלמה סולימן – 'אשחרך אלי'. הוא מביא לכל אורכו סיומות מקראיות מלוקטות הנפתחות בשם ה', דרך שהפייטן נקט בה גם בקדושתא המפוארת שכתב למוסף של יום הכיפורים 'אומן נסיך חיש'.¹⁶

(ג) גוף היוצר לשבת ויום הכיפורים 'וידבר אמרי נכוחות' גוף יוצר זה ניתן לייחס לשלמה סולימן מספק. הוא חתום 'שלמה' בכל אחת מארבע מחרוזות הקדוש הכלולות בו ופעם נוספת במחרוזתו הראשית האחרונה,¹⁷ אך אופן חתימה זה נדיר למדי בגופי היוצר של שלמה סולימן. בדרך כלל נפתחת כל אחת מארבע מחרוזות הקדוש בגופי היוצר של הפייטן לפרשות השבוע באות אחת מן החתימה 'שלמה', וציפוף החתימה במחרוזת קדוש אחת איננו שכיח בהם. הוא מצוי רק בגוף היוצר ללך-לך, במחרוזת הקדוש הרפרינית של גוף היוצר לתצווה, במחרוזת הקדוש הרפרינית לכי תישא (ממנה עולה החתימה 'סולימן'),¹⁸ ואולי גם במחרוזת הקדוש של גוף היוצר לבחוקותיי.¹⁹ חתימת 'שלמה' במחרוזת ראשית מצאתי רק בגוף היוצר לבחוקותיי.²⁰ עם זאת, ניתן לבאר את החריגה מדרך החתימה הרגילה ביוצרותיו של סולימן בייעודו הייחודי של היוצר לשבת ויום הכיפורים.

כותרות כתבי היד מעידות כי גוף היוצר הוא ל'ר' שלמה'. סתם ר' שלמה בכתבי היד של הגניזה הקהירית הוא בדרך כלל שלמה סולימן. עם זאת, ייתכן שמעתיקים פענחו את חתימת 'שלמה' שבפיוט והתאימו לה את הכותרת לא מתוך מסורת ייחוס עתיקה. שפע קישוטי התבנית בגוף היוצר שלפנינו – פתיחות מקראיות מויקרא טז, סיומות מקראיות מתהלים צב ומילות הקבע 'בשבת ועשור' הבאות במחרוזות הראשיות בראש כל טור שני – אינו אופייני ליוצרותיו של סולימן, שנוהג בהם צמצום גמור בקישוטי תבנית. אף הוא עשוי היה להתבאר כחלק משאיפת הפייטן לפאר יצירה שנועדה ליום שבת-שבתון, אך היקפו הצנוע של גוף היוצר שלפנינו, השווה להיקף הרגיל של גופי היוצר של סולימן לשבתות רגילות, איננו מעיד על כוונתו של הפייטן להעמיד גוף יוצר מפואר במיוחד. עוד אעיר כי תופעות חריזה ייחודיות בגוף היוצר, כגון חריזה בצורת נסמך 'כְּכַבְתִּי'/'בְּאֵהְבֵת' (טורים 1–2) וחריזת חולם בשורוק ('יְנוֹן'/'פְּגִנוֹן' [טורים 46–47]), מצויות בפיוטי סולימן.²¹

16 ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, ב, עמ' 228–261.

17 במחרוזת הקדוש האחרונה, בנוסחה שלפנינו, נשמטה האות מ"ם מן החתימה.

18 בכתב יד מקביל (כ"י אוקספורד, בודליאנה [2715/4] Heb. e. 36.4, דף 20 ע"א) באה בגוף יוצר זה מחרוזת המביאה את חתימת הפייטן במלואה, והפעם 'שלמה'.

19 לפרטים אלו ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיפים 4.2.2.1–4.2.2.2.

20 ראו: שם, פרק חמישי, סעיף 5.1.2.

21 ראו: שם, פרק שישי, סעיפים 6.5.1.1, 6.5.3.

(ד) האופן 'תרשישי מעלה'

את האופן 'תרשישי מעלה' ראוי לייחס לשלמה סולימן רק מספק. הוא מיוסד על שתיים עשרה מחרוזות משולשות טורים, הסדורות על פי אקרוסטיכון תשר"ק שלם בדגם תש"ש, רק"ק וכן הלאה. אחרי כל שלוש מחרוזות באה באופן מחרוזת ביניים רפרינית, משולשת טורים אף היא. את האופן מעטרת מילת הקבע 'לך', המקדימה כל טור שלישי במחרוזותיו הראשיות.

היקף האופן גדול מהיקף אופניו של סולימן לשבתות השנה. אלו מהם הבנויים בתבנית המשולשת, מיוסדים על שש מחרוזות משולשות הסדורות על פי אקרוסטיכון א-צ, שאחרי כל שלוש מהן באה מחרוזת ביניים משולשת.²²

בעוד שניתן לבאר את היקפו החריג של האופן ואת עיטורו במילת קבע בייעודו ליום הצום הגדול, סדר האקרוסטיכון שבו נדיר בין פיוטיו של סולימן.²³ עם זאת, שכחותו הרבה של דגם האופן המשולש במערכות היוצר של סולימן, וסמיכותו של האופן שלפנינו בשישה כתבי יד לפיוטי יוצר המיוחסים בבטחה לשלמה סולימן, מלמדות שיש מקום להשערת ייחוסו של האופן לפייטן.

(ה) המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך'

שני פיוטים צנועים אלה, הבנויים כל אחד מחרוזת מרובעת אחת, מיוסדים על החתימה 'שלמה יזכה'. מאורותיו ואהבותיו של שלמה סולימן למחזור הפרשות השנתי אינן מיוסדות על חתימתו, אלא משלימות את סדר האקרוסטיכון האלפביתי שראשיתו באופן.²⁴ עם זאת, אין לפקפק בייחוסם של הפיוטים לסולימן, שכן גם המאורה והאהבה של הפייטן לכי תישא מיוסדות על החתימה 'שלמה יזכה', וקרוב שמקור החריגה בייעודן המקורי לפרשת שקלים ולא לאחת מפרשיות מחזור הקריאה השנתי. בנוסף יש לציין ש'שלמה יזכה' היא אחת מחתימותיו האופייניות של סולימן.²⁵

(1) המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים'

והאהבה 'יום זה לאהוביך עוונם לכפרה'

פיוטי מאורה ואהבה אלו בנויים אף הם כל אחד מחרוזת מרובעת אחת, ומיוסדים על החתימה 'שלמה יזכה'. אין לפקפק בייחוסם לשלמה סולימן, מאותם נימוקים שפורטו

22 ראו: שם, פרק רביעי, סעיף 4.3. לעתים קרובות מופיעה באופנים רק מחרוזת ביניים אחת, ויש להניח שהיא רפרינית, כלומר, נועדה להיאמר פעם נוספת בסופו של האופן. ראו: שם, סעיף 4.3.2.

23 מצאתי דוגמה קרובה רק במחיה של הפייטן מן הקדושתא ליום הכיפורים 'למנצח אנצח בניצוח חביבך', המיוסד על סדר תשר"ק בדגם תש"ש, רר"ק וכן הלאה. ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 109-111; ב, עמ' 220-223.

24 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.4.

25 ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 111-114.

בסעיף הקודם. בנוסף, כתב היד המשמש נוסח יסוד לפיוט מעיד במפורש על ייחוסם של הפיוטים: 'מאורות סנגארי' ו'אהבה סנגארי נע'. יש לציין שבכמה מכתבי היד, כגון כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 278.283 וכ"י ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3849.17 באה המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים' דווקא בסמוך לאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך', תופעה המצביעה על ניידותם של הפיוטים בהעתקות השונות של קטעי היוצר של שלמה סולימן.

(ז) הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך'

הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' העשוי בתבנית המסדס, חתום 'סול[י]מן' ויש לייחסו בוודאות לפייטן.²⁶ תבנית המסדס, המשלבת בין מחרוזות מרובעות ובין מחרוזות ביניים דו-טוריות,²⁷ אופיינית לפיוטי זולת של סולימן, ובמחזור יוצרותיו לפרשות השנה יש שבעה זולתות הבנויים בתבנית זו. הזולתות לשבתות בדגם זה בנויים משבע-שמונה מחרוזות ראשיות, ואילו הזולת 'אשמה למחות' מקיף מעט יותר ויש בו תשע מחרוזות מרובעות. הגדלת היקפו של הזולת מסתברת לאור חשיבות היום שלכבודו נכתב. תמיהה מסוימת מעוררת פשטותו של הפיוט, הבולטת על רקע כמה זולתות אחרים בדגם זה, דוגמת הזולתות לנוח, לבשלח וליום 'זושע', שסולימן עיטר בקישוטי תבנית כמילות קבע וכפתיחות מקראיות.²⁸

עזרא פליישר הציע לפני שנים רבות שתבנית המסדס מעידה על נוכחות מקהלה בבתי הכנסת שבהם הוקראו פיוטים שנוצרו בתבנית זו.²⁹ אין לדעת האם אכן שימשה מקהלה בבית הכנסת שבו פעל שלמה סולימן, או שהפייטן בחר לעצב כמה מפיוטי הזולת שכתב בתבנית זו בעקבות דגם מופת שקדם לו – פיוטי הזולת המקהלתיים של ר' פינחס הכהן.³⁰

26 האות יו"ד חסרה מכל כתבי היד, ובמקומה באה האות מ"ם (הנכפלת במחרוזות הבאה). נראה שהפייטן עצמו טעה בעת חתימתו.

27 על תבנית המסדס ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 229; פליישר, היוצרות, עמ' 294–304; הנ"ל, 'למקורותיה הצורניים של שירת האיור במסורת התבניתית של הפייטנות הקדומה', סיני, סו (תש"ל), עמ' רכג–רמא (=ע) פליישר, השירה העברית בספרד ובשלוותיה, בעריכת ש' אליצור וט' בארי, ירושלים תש"ע, כרך א, עמ' 203–221; בזולת שלפנינו נחתמות הן המחרוזות הראשיות והן מחרוזות הביניים בסיומות מקראיות מהפסוק היום בישעיהו נז.

28 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.5.4.1.1.

29 ע' פליישר, 'עיונים בהשפעת היסודות המקהלתיים על עיצובם והתפתחותם של סוגי הפיוט', יובל, ג (1974), עמ' יח–מח.

30 ראו: ש' אליצור (מהדירה), פיוטי רבי פינחס הכהן, ירושלים תשס"ד, עמ' 126–127.

(ח) הזולת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'

זולת זה, שהוא מן הפיוטים השכיחים בגניזה הקהירית, חתום 'שולימן יזכה' במחרוזותיו האחרונות ויש לייחסו לפייטן בוודאות. הזולת מוקדש כולו לדברי וידוי ולבקשה שלמרות חטאינו יענה לנו הקב"ה כשם שענה לאבותינו. מילות קבע מארגנות את תוכנו: כל טור שני פותח בו במילה 'כי', כל טור שלישי במילה 'עננו', וכל טור רביעי – 'כענית', ואחרי פועל זה נזכר אדם שהקב"ה נענה לתפילתו והושיעו. רשימת האישים מבוססת על המשנה בתענית ב, ד, אך מורחבת ממנה. נראה שתבנית הזולת שלפנינו מושפעת מפיוט קדום סולימן ערך בו שינויים מבניים ותוכניים כדי להתאימו ליעדו החדש כזולת. אפשר שפיוט המקור היה הליטניה השכיחה 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו',³¹ אך ייתכן שעמדה לפניו איזו סליחה שנוצרה בהשפעתה. ראייה ברורה למהלך היא הופעתו הכפולה של משה רבנו בזולת: פעם ראשונה על פי סדר הדמויות המקראי – 'כְּעֵנִית לְמֹשֶׁה בְּנִקְרַת הַצּוּר' (טור 16), ופעם נוספת בחתימת הפיוט, בטור שנועד לקשרו עם אחד מגשרי הקבע המעביר לפסוק 'מי כמכה באלים יי': 'כְּעֵנִית לְמֹשֶׁה וְלְאַבְוֵינּוּ עַל יַם סוּף' (טור 64).³² בין כך ובין כך, כמה מעתיקים וחזנים הסבו את הזולת של סולימן ליעדו הטבעי יותר, ולכן מצאנו אותו משמש כסליחה בכמה כתבי יד.³³

כאמור לעיל, בנוסף למילות הקבע 'עננו' שבראש כל טור שלישי ו'כענית' הפותחת כל טור רביעי, מילת הקבע 'כי' מקדימה כל טור שני. אין בעניין זה אחידות גמורה בין כל כתבי היד, ובכמה מהם נשמטות לעתים חלק ממילות הקבע. סדר האקרוסטיכון בזולת משוכלל למדי, וכל אות שנייה שלו עולה משם פעולה שעניינו פנייה להקב"ה, העומד בראש כל טור שלישי בפיוט: 'בְּבִקְשֵׁינּוּ' (טור 3), 'בְּדְרִישֵׁינּוּ' (טור 7),

31 ראו: ד' גולדשמידט (מהדיר), סדר הסליחות כמנהג פולין ורוב הקהילות בארץ ישראל, ירושלים תשכ"ה, עמ' 102-101. אמנם הפייטן החסיר את 'יוסף בבית האסורים', את 'מרדכי ואסתר בשושן הבירה', את 'עזרא בגולה' ואת 'כל הצדיקים והחסידים והתמימים והישרים', החליף את סדר מיקומם של חזקיהו ויונה ואת סדר מיקומם של דניאל וחנוניה, מישאל ועזריה, והעביר את 'אבותינו על ים סוף' לסופו של הפיוט, אך תלותו במקורו ניכרת היטב מלשונות רבים בפיוט ומשיתוף התכנים. מעניין שמעתיק כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S Misc. 36.164 (או מעתיק קודם ששימש לו מקור) הקפיד על השמטתו של יוסף מן הזולת ותיקן מחרוזת כנגד דמותו ('יָדְנוּ וְחִמְסְנוּ לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁמַיִם / וּבְעֹנֵינוּ חָרַב מְקוֹם עֲמִידַת [רַגְלֵי] / עֲנֵנוּ וְחַיֵּנוּ [י]נוּ [..]ים / כְּעֵנִית לְיוֹסֵף [בְּמֵצְרַיִם]) ואף הוסיף מחרוזת כנגד 'אבותינו על ים סוף' במקומה המקורי הנאות.

32 הכוונה לנוסח קבוע שנועד לקשר בין הפיוט ובין הפסוק הליטורגי שהוא משמש לו כמבוא, דוגמת 'ונשיר לך שיר כשוררו לך אבותינו על שפת הים בגילה ברינה בשמחה רבה', או 'ועל שפת הים ראו עמך את גבורתך והאמינו בך ובמשה עבדך בגילה ברינה בשמחה'. ראו: פלישר, היוצרות, עמ' 160.

33 כך בכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5a.19 ובכ"י אוקספורד, בודליאנה Heb. (2722/1), f. 44, דף 14א-15ב.

'בְּיָדֵינוּ' (טור 11) וכן הלאה. בקדושתאותיו של סולימן מצאנו לעתים נדירות שעשועים תבניתיים מעין זה.³⁴ עיטורי תבנית מעין אלו אינם אופייניים למחזור יוצרותיו של סולימן לפרשות השבוע, אך ייחודו של היום שלכבודו נכתב הפיוט מספק הסבר לשכלול התבניתי החריג.

(ט) הזולת לשבת וליום הכיפורים 'וידבר אמריו להציל מפרך' זולת זה, הבנוי מחרוזות מרובעות, מיוחס לשלמה סולימן רק מספק, שכן חלקו האחרון לא הגיע לידינו. טורה השלישי של מחרוזתו האחרונה שהגיע לידינו פותח באות סמ"ך, ואפשר שזו פתיחתה של החתימה 'סולימן' שנמשכה במחרוזות הבאות. ניתן להניח שהזולת שלפנינו השתייך לאותה מערכת יוצר שנפתחה בגוף היוצר 'וידבר אמרי נכוחות לנצורי כבבת', גוף יוצר שאף אותו ייחסתי לשלמה סולימן מספק. שני הפיוטים חולקים ביניהם קישוטי תבנית דומים: פתיחות מקראיות מוקרא טז (סדר עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים) ומילות הקבע 'בשבת ועשור'.

חיזוק לייחוסו של הזולת שלפנינו לסולימן מצוי בסמיכותו בכתבי היד השונים לפיוטים המיוחסים לשלמה סולימן בוודאות, לועד מתי 'ועד מתי קצנו ארך' ולזולת לשבת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'. סיוע לייחוס עולה גם ממילות החרז המשותפות לפתיחתו של הזולת 'וידבר אמריו להציל מפרך' ולפתיחת הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' המיוחס בוודאות לסולימן: 'מִפְּרָךְ', 'יָרֵךְ', 'צוֹרֵךְ', 'דָּרֵךְ' לעומת 'יָרֵךְ', 'בְּעָרֵךְ', 'צוֹרֵךְ', 'דָּרֵךְ'.

הזולת שלפנינו משופע, כאמור, בקישוטי תבנית: מלבד הפתיחות המקראיות ומילות הקבע שהוזכרו, הוא מיוסד על פתיחות מקראיות נוספות משיר השירים ועל סיומות מקראיות מישעיהו נז, המשמש כהפטרת היום. תופעה זו עולה בקנה אחד עם מגמתו של סולימן להעטיר קישוטי תבנית על קטעי היוצרות שכתב ליום הכיפורים.

(י) מי כמוכה: 'מי כמוכה אדון הסליחות' פיוט מי כמוכה זה מיוחס לשלמה סולימן מספק.³⁵ הוא איננו חתום, אך תבניתו דומה לתבנית פיוטי המי כמוכה של שלמה סולימן מן הדגם המרובע השכיחים במערכות היוצר שכתב למחזור פרשות השבוע השנתי.³⁶ אמנם פיוטים אלו בנויים תמיד שלוש

34 כך בסדר הדיברין 'וירד אבי כל חוזה'. ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 110; ב, עמ' 178-168.

35 הפיוט כבר הוהדר בעבר בידי עזרא פליישר; ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 428-431. כפי שציין פליישר (שם, הערה 77), בכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 מועתק פיוט מי כמוכה אחר של סולימן ליום הכיפורים – 'מי כמוך שומע נאקות' המחזיק מחרוזות מרובעות אחת בלבד החתומה 'שלמה', אך קרוב שאין זה פיוט מי כמוכה מקורי של סולימן ליום הכיפורים, אלא מעשה עיבוד של פיוט המי כמוכה של הפייטן לשמות או לאחרי-מות.

36 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.6. בהשערת הייחוס ובניתוח תבניתו של

מחרוזות מרובעות המיוסדות על אקרוסטיכון א-ל, בעוד שבפיוט שלפנינו ארבע מחרוזות מרובעות הסדורות באקרוסטיכון א-ע, אך סביר להניח שהפייטן הרחיב את היקף הפיוט לכבוד היום הקדוש. ייתכן גם שרק חלקו הראשון של הפיוט הגיע לידינו, ושבמקורו היקף הפיוט אקרוסטיכון אלפביתי שלם, אך אין לשלול את האפשרות שפיוט המייכמוכה שלפנינו הגיע אלינו בהיקפו המלא, ושבמקור חבר אליו פיוט יי מלכנו של הפייטן שנוסד על אקרוסטיכון פ-ת, אך לא הגיע לידינו.³⁷

בין מחרוזות פיוט המייכמוכה באים טורים רפריניים קצרים – 'אין קמוף ואין דומה לך'. טורים רפריניים קצרים אלו, שכנראה נועדו להיאמר מפי הקהל, שכיחים במחזור יוצרותיו של סולימן לשבתות השנה, אך בדרך כלל הם כוללים רק את הצירוף 'מי כמכה'. ייתכן שהוספת המילים 'ואין דומה לך' ושינוי הלשון 'מי כמכה' ל'אין כמוך' היא מעשה ידיהם של מעתיקים.³⁸

בכתבי היד שבהם מועתק הפיוט הוא כולל שני פזמונים המכונים בחלק מכתבי היד 'כפיה'.³⁹ פליישר כבר קבע כי אין להניח שמחבר הפזמונים הוא מחבר פיוט המייכמוכה, שכן אין קשר תוכני בין מחרוזותיו המקוריות של פיוט המייכמוכה ובין הפזמונים. בנוסף, העניות הקצרות שבין מחרוזות הפיוט מנוגדות לתפיסתו של משלב הפזמונים בפיוט, כיוון שאין זה סביר להניח שקטעי ביניים מטיפוסים כה שונים יופיעו זה לצד זה.⁴⁰

(יא) יי מלכנו וועד מתי: 'סברנו ותוחלתנו עינינו תלויות לך',

'ועד מתי קצנו ארך ורחק'

שני פיוטים אלו אפשר לייחס לשלמה סולימן בוודאות בעקבות החתימה המחומשת הבאה בהם 'סולימן'.⁴¹ יש לומר שהפייטן שינה בפיוטים אלו את דרך חתימתו

37 פיוט המייכמוכה שלפנינו אני פוסע בעקבות פליישר, היוצרות, עמ' 428–431. באופן דומה חילק שלמה סולימן את סדר האקרוסטיכון בין האופן ובין המאורה והאהבה במערכות יוצר רבות של מחזור היוצרות השנתי.

38 הרפין 'אין קמוף ואין דומה לך' מופיע בפיוטי מי כמוכה של סולימן לנוח, ללך-לך ולשלה, ורפין דומה, 'מי כמכה באלם יי ומי דומה לך', בא בפיוט מי כמוכה של הפייטן לויצא. בכל המקרים הללו באות מילות הקבע 'מי כמכה' ו'מי דומה לך' לסירוגין בראש טורי הפיוט. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיפים 4.6 ו-4.6.1. להערכתו של פליישר, היוצרות, עמ' 323, הצירוף 'ומי דומה לך' נעשה שכיח בפיוטי המייכמוכה בעיקר מימיו של רב סעדיה גאון. בהמשך החלו מעתיקים לשבצו גם בפיוטים שנכתבו קודם לימיו.

39 לביאור המושג ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 394, הערה 10, הסובר שהמונה מתייחס ללחן שבו הושר הפזמון. על דגם המחרוזות והפזמון ועל שילובם של פזמונים בקטעי קדושתא ויוצר קדומים ראו שם, עמ' 392–439, וכן ע' פליישר (מהדיר), פזמוני האנונימוס, ירושלים תשל"ד, עמ' 11–33; פליישר, שירת הקודש, עמ' 290–297, 308–311.

40 ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 428–429.

41 גם פיוטים אלו כבר הוהדרו בידי פליישר, שם, עמ' 329–330.

הייחודית בפיוטי יי מלכנו וועד מתי של מערכות היוצר שכתב למחזור הקריאה השנתית, 'שלמהס־ולימן', כיוון שבחר להרחיב באופן משמעותי את פיוט הועד מתי ולהעמידו על חמש מחרוזות מחומשות טורים, בעוד שפיוט ועד מתי שנועד לשבת רגילה בנוי מחרוזות מחומשת טורים אחת בלבד.⁴²

דרכי השירה של קטעי היוצרות ליום הכיפורים הנדפסים במאמר זה הולמות את דפוסי יצירתו המוכרים של שלמה סולימן ואופייניים למיטבה של הפייטנות המזרחית המאוחרת.⁴³ הם מציגים תכנים ליריים נרגשים בהרחבה יתרה ובלשון פייטנית נוחה, מפייטים דברי מדרש מוכרים וחביבים, משלבים בתפילת שליח הציבור קולות נוספים – קולו של הציבור וקולה של המקהלה – באמצעות עניות ופזמונים, ומרעיפים שפע קישוטי תבנית על טורי השירה.

שליח הציבור המתחנן למחילה לקהלו, זכות אבות האומה העומדת לימינה ביום הכיפורים, זיכרון עבודת הכוהן הגדול ביום הקדוש וקינה על מצב האומה שאין לה עתה 'לא זבח ולא זובח', סבלה המתמשך של כנסת ישראל בגלותה, הכרתו של העם בחטאיו הכבדים, דמיונם של ישראל למלאכים ביום הצום, חסדו של הקב"ה שאינו מבקש להעניש את החוטאים ותחינתו של העם לקיבוץ גלויות ולגאולה, כל אלו הם תכנים מוכרים ואופייניים השכיחים בקטעי הפיוט שלפנינו. אכן, אפשר שאין בהם שיאים אמנותיים מרשימים, אך הם מיטיבים לבטא את הלך נפשם של המתפללים ביום הקדוש מכל ימים.

42 מעניין שהפייטן בחר להגדיל דווקא את פיוט הועד מתי ליום הכיפורים, בעוד את פיוט היי מלכנו הותיר במתכונתו הרגילה. נראה שהמהלך מצביע על תוקפה של המסורת הפייטנית להגדיל את היקפו של המרכיב האחרון של מערכת הפיוט. ראו לעניין זה: ע' פליישר, 'עיונים בתהליכי עיצובם התבניתיים של סוגי הפיוט הקלאסיים', תרביץ, לט (תש"ל), עמ' 248–267.

43 ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 322–324.

קטעי היוצרות של ר' שלמה סולימן ליום הכיפורים

א. גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי'

אחר דר' שלמה זל

אֲשַׁחֲרֶךָ אֱלֹהֵי בְּעַד קְהָלִי
 אֲתוֹדֶה בְּעֶדְם וּבְעַד עֵיקוּלִי
 יְיָ בִּקְרַתְּשָׁמַע קוֹלִי

קולי / בתחן אנעים וממך ארשה

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.43 (נוסח היסוד, ג); אוקספורד, בודליאנה (2852/15) Heb. f. 57, דף 91 ע"ב (39-1); הפיוט מיוחס בו לרשב"ג, וגוף היוצר 'ארבעה חילוקי כפרה' של ר' שמואל השלישי [י' יהלום ונ' קצומטה (מהדירים)], יוצרות רבי שמואל השלישי מראשי ההנהגה בירושלים במאה העשירית, ב, ירושלים תשע"ד, עמ' 917-919] – לשמואל הנגיד, א; לונדון, הספרייה הבריטית Or. 5557 U, דף 12 (36-1), ב; קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (36-1), ג; שם, T-S NS 131.37 (27-סוף, ד; שם, T-S NS 138.15 (38-1), ה; שם, T-S NS 198.73(b) (36-1), ו; שם, T-S NS 273.189 (10-17), ז; שם, T-S NS 275.78 (26-1), ח; שם, T-S NS 325.139 (15-1), ט; שם, T-S NS 326.33 (9-1), י; שם, T-S NS 113.52 (7-2), כ; שם, T-S AS 116.44 (שרידים, ל); שם, T-S NS 116.106 (שרידים עד טור 24, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 634.7-8 (24-1), ס; שם, ENA 2755.22 (18-1), ע; שם, ENA 3827.6-7 (12-1), פ; פריז, אוסף מוצרי V 28 וחלק ממנו שם, V 71 (25-סוף, צ); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.65 (שרידים עד טור 36, ק); שם, T-S AS 128.79 (10-1), ק'; שם, T-S AS 135.227 (25-31), ק"; שם, T-S Glass 12.86 (3-24), ק"; שם, T-S AS 116.483 (שרידים 30-54), ר; שם, T-S AS 121.202 (6-1), 16-11, ש; שם, T-S AS 126.88 (8-24, ת)
 נדפס: ח"נ ביאליק וי"ח רבניצקי (מהדירים), שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, ה (מילואים ו), תל אביב תרפ"ז, עמ' 72 (טורים 4-1).
 נוכר: דידון א 7892.

כותרת: אחר למ שלמה בן גבירול זל א יוצר לכפור ב אחר ג אחר ו שמואל זל ה יוצר ללכפור ח א דר' שלמה זל ט י אחר לר שלמה זל ס אחרת ע לשלמה אלסנגארי זל פ תמאם אשחרך אלי צ יוצר אחר מרבע דר' שלמה סנגארי ק אחרת לכ. [ר. ק] 1 אילי פ 2 עקולי ג ה ע קהל. [ל. ק 4 אנעים] חסר ק³ / אירשה ח ט י

סיומות מקראיות: סיומות מלוקטות הכוללות מילת 'בוקר' (בכל מחרות ראשונה בגוש); מויק' טז, א ואילך (בכל מחרות שנייה); משמ' לד, ה ואילך (בכל מחרות שלישית); ומבמ' יד, יט ואילך (במחרות הקדוש). 1 אשחרך אלי: הלשון על פי תה' סג, ב. 2 עיקולי: חטאי. 3 יי בקר תשמע קולי: תה' ה, ד. בכ"י ג שם ה' נכתב: 'יו', אך במהדורה הנוכחית העדפתי את אופן הכתיבה השכיח של שם ה' בכתבי הגניזה. 4 בתחן: בתחינה. ארשה: אטול רשות לדבר.

- 5 בְּךָ אַחְסָה וְזאת לֹא אֲנִישָׁה
וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה
- מֹשֶׁה / גֹּשׁ בְּתַחַן לְהַעֲבִיר אֶשֶׁם
גְּעִיית קוֹלוֹ נִשְׁמַע וּבְתַקוֹן וּסְלִיחָה נִרְשָׁם
וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם
- 10 [פזמון] שָׁם / עֲרָבָה תַחֲנַתּוֹ וּבִבְקִשְׁתּוֹ הוֹנְעָם
שֵׁב וְחַנּוּן בְּעַד גּוֹי מוֹזְעָם
סֶלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה קֵד <וַשׁ>
- דְּרִשְׁתִּיךָ הַיּוֹם מְעוֹנֵי לְהַתְּרַפָּא
הוֹד נִשְׁוֹרְרֵךְ בְּמֵאֲמַרְךָ פֶּה
בִּקְרָא אֲעִרְךָ לְךָ וְאַצְפָּה
- 15 וְאַצְפָּה / הַיּוֹם לִישׁוּעַתְךָ אֲסַבֵּר
הַבִּינֵנִי עֵידוּתִיךָ וַיְדַבֵּר זֶה אֶתְחַבֵּר
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר

5 בכך אחסה] חסר ס' / אחשה ג' 7 בתחן] וערך תפלה ג' ע' ק' וערך תפילה נוסף בשוליים ה' בחתון! כ'
8 געית ג' געות ח' / קולו נשמע] קולי ברינון ס' / ובתיקון החיים ע' פ' ת ובתוכן ח' / סליחה בג' הח' ט' ס' ע' פ' ק'
10 שם יהנוסף ג' [...] יהנוסף ו' / תחינתו ח' ע' פ' / ובקשתו ג' ק' ובקש[...] ו' / מונעם ג' 11 יחד שבנוסף ג' /
והינן בהח' ט' ע' פ' ת וחינן ג' / המונעם בח' ע' מונעם פ' 12 כנס סלחנוסף ג' / הוה] חסר ג' הו' ז' ח' ט' ע' פ' ת
13 דרשתיך] ק' נוסף לפניו ב' / היום] חנון בג' חנון נוסף בשוליים ה' / מעוונתי ע' / התרפאו לה[...]]
פ' ט' 14 דרשתיך ח' ק' דודי ס' / נשוררך] (אשוררך ו') היום נוסף ג' נשבחך ב' ברצון ח' / בלשון ב' בלב ג'
במאמר הז' ח' ט' ע' ת' / ובפה בג' 16 כי לישועתך נוסף ב' ולישועתך ג' הו' ת' ולישועתך ח' ק' ולישועתך
ע' / אשביר ג' אשבר ח' אש[...] ו' 17 הביניני ג' ח' ח' ק' הבינינו ת' [...] הביניני מ' / עדותיך ב' ס' ע' ת' ק' / ולדבר
זה אתחבר] ואדבר ס' / ולדבור ג' ו' / אתחבר] הת[...] ו'

7 גש בתחן: ראו בר"ר מט, ח (מהדורת תיאודור אלבק, עמ' 506): 'רבינן אמ' הגשה לתפילה'.
הנוסח בכמה מכה"ל: 'גֹּשׁ וְעִרְךָ תְּפִלָּה'. 8 געית: קריאת. 10 שם: בהר סיני. ערבה תחנתו:
לפני הקב"ה. ובבקשתו הונעם: נראה שכוונתו: בקשתו נחשבה לנעימה בעיני ה'. 11 שב
וחנן: ראו דב' ח, יט. גוי מוזעם: כינוי לישראל שחרה אף ה' בהם בגלל חטא העגל. לצירוף
ראו יר' י, י. 12 הוה: יתר, כמוכח מן החריזה. 14 דוד: פנייה להקב"ה בכינויו. במאמרך:
צ"ל: 'במאמר', כגרסת כתבי היד. 15 בקר ... ואצפה: תה' ה, ד. 16 לישועתך אסבר:
הצירוף על פי תה' קיט, קסו. 17 הביניני עידותיך: לצירוף ראו שם, קכה.

דָּבָר / וְהִשְׁמִיעַ לְמִכְהָנֵי

20 וּבֹוּגֵן לְמִשְׁרַת לְפָנָי

וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ

פּוֹזְמוֹן < יְיָ / הוֹפִיעַ לְבַדְךָ

הַקָּם שְׁבוּעָה לְעַבְדְּךָ

כְּגֹדֶל חֲסִדְךָ קְדוֹשׁ <

25 זְכוֹר לָנוּ בְּרִית חֲסִידְךָ

זְרַח נָא מִנוּגָה נְגִדְךָ

שְׁבַעֲנוּ בְּבִקְרַת חֲסִידְךָ

חֲסִידְךָ / חֲשׂוֹר לְמֵתָאִים בְּסִבְרוֹן

חֲדָשׁ רוּחַ הַפּוֹצְחִים רוּן

30 בְּזֹאת יָבוֹא אֲהָרֹן

אֲהָרֹן / טָרֵם יָבֵא לְבִקְרָה

טוֹעֵן עֲלֵיו דַּת יִקְרָה

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא

פּוֹזְמוֹן < וַיִּקְרָא / כִּהֵן מִקְטִיר וּמִזְהָ

19 למכהניי ת ק³ 20 ויתכונן ג וכונן ה מ יכונן ס ויתכוו [...] ו / לשרת ג לשר[.]. ו / לפניי ס ק³ 22 פז] ח ס ר
 ס / הופיעה ס / לבדיך ב ג ח 23 שבועה] דבר ג ו / לעבדיך ב ג ק³ 24 כגודל] סלח נא לעון העם הזה נו ס פ
 ל פ נ יו ג ו 25 זכר ב / שבועת ח / חסדיך ג 26 ורח ח / נא] ח ס ר ח / מנגה נגדך ה 28 חסדך ג ק² / חשור]
 זכור ג ו / לשיברון ג לשברון ו 29 חדש] נו ס פ ב ש ו ל י ים ג / זרח ותו קן ל : רוח ג / הפוצים ד / בו ברון
 נו ס פ ג ברון ב הו 32 טועין ג ו 34 ומקטיר ה

20 ובוגן: ובאר, ולמד. למשרת לפני: כינוי לאהרן. 25 ברית חסידיך: בריתך עם חסידיך,
 ברית האבות. 26 זרח נא מנוגה: לצירוף ראו יש' ס, ג. מנוגה נגדיך: מן האור שעמד.
 הצירוף על פי שמ"ב יב, כג (=תה' יח, יג). 27 שבעינו בבקר חסידיך: תה' צ, יד. 28 חשור:
 הטף, הרעף. למתאויים: לחפצי חסידיך. בסברון: בתקווה. 29 חדש רוח: הצירוף על פי תה'
 נא, יב. הפוצחים רון: המשוררים לפניך. 31 יבא לבקרה: נראה שרומז לכניסתו של אהרן
 לקודש הקודשים ביום הכיפורים. 32 טוען ... יקרה: נראה שכוונתו: מקבל על עצמו עול
 תורה. ראו משנה, יומא א, ג: 'מסרו לו זקנים מזקני בית דין וקורין לפניו בסדר היום ואומרים
 לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת'.

35 כִּפַּר שְׁלֹגוּי שְׁפֵל וְנִבְזָה
וְכֹאֲשֶׁר נִשְׂאֲתָה לְעֵם הַזֶּה קְדוֹשׁ <

יִזְרַח יוֹם אוֹר לְעֵת עֶרֶב רָמַשׁ
יִקַּר כְּבוֹדְךָ מִמֶּנּוּ לֹא יִמַּשׁ
וְכֹאוֹר בְּקֶר יִזְרַח שְׁמֶשׁ

40 שְׁמֶשׁ / כְּהִזְרִיחֶךָ עֹנֵנוּ יוֹכֲבֵשׁ
כְּבֹא מְכָהֵן כָּאֵב עֲדָתוֹ יוֹחֲבֵשׁ
כְּתוֹנֵת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבֹּשׁ

יִלְבֹּשׁ / לְבָנִים לְהַפִּיק בָּם רִינוֹן
לְקִרְוֹא בְשֵׁם מַסְכִּית תַּחֲנוּן
יִי יִי אֵל רַחוּם וְתַנּוּן 45

פּוֹ-מוֹן < וְתַנּוּן / הַאֲזִינׁ תַּחֲנֶה
כְּנִשְׂאֲתָ לְעֵדֶת מִי מְנָה
מִמְצָרִים וְעַד הַנָּה קֶד > וְשׁ <

35 יכפר נא יכפר נא נוסף ד / שלגוי] נא לגוי בגד הו צ 37 יזרח ... רמש] נ"א יודע יום (יום נוסף ג)
ויהי אור לעת אמש נ צ / יזרח יום] יודע יום ויהי ה / יזריח ד צ ר 38 אל ד / ימיש צ 40 כההירו ד / עונינו ד
צ 42 כבוא כהן ד 44 לקרוא ... תחנון] נא להסיר זעם עברה ותאנון נוסף בצ ד צ / לקורא ד 46 האוינה
תחינה ד 47 כנשאתה ד צ

35 שלגוי ... ונבזה: צ"ל: 'נא לגוי', כגרסת כתבי היד; ו'גוי שפל ונבזה' הוא כינוי לישראל
שבגלות. 37 יזרח ... ערב: על פי זכ' יד, ז, וכוונתו: יבוא יום הגאולה. ראו גרסת כתב היד:
'יודע יום', ועל פי הפסוק בוכ' שם. ערב רמש: סמיכות גרדפים. 38 יקר כבודך: סמיכות
גרדפים. ימש: כמו: ימוש. 39 וכאור ... שמש: שמ"ב כג, ד. 40 עוננו יוכבש: הצירוף על
פי מ"ז, יט. 41 כבא מכהן: כבוא הכוהן הגדול אל קודש הקודשים, ו'כאב עדתו יוחבש'
משום שהוא יכפר על העם. יוחבש: יירפא, יכופר. 43 ילבש לבנים: נושא המחרוזת הוא
הכוהן הגדול שלבש ביום הכיפורים בגדי לבן. להפיק בם רינון: כדי שתפילתו תעלה לרצון.
44 מסכית תחנון: שומע תפילה, כינוי להקב"ה. 47 לעדת מי מנה: כינוי לישראל, על שום
במ' כג, י.

מָהֵר לִי דְבַר נְאֻמָּךְ
מְחִילָה חַיֵּשׁ מִעֲמָךְ 50
וּבִבְקָר תְּפִלְתִּי תִקְדְּמָךְ <

תִּקְדְּמִיךְ / נוֹעַם תְּפִלָּה בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל
נִצַּח יוֹבִילוֹן לָךְ שִׁי כִהְיִי אֵל
וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל <

יִשְׂרָאֵל / שִׁיחַ תְּפִלְתָּם תְּהֵא מְסוּיִמַת 55
עַל סִפְרֶךָ תִּהְיֶה מְחוֹתֶמֶת
אֲרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְאֵמֶת

פּוֹז > מוֹן < וְאֵמֶת / שִׁוְעַ עֲנִיו בְּעַד בְּנֶךָ בְּכוֹרֶיךָ
שְׂמֵעֶת שׁוֹעוֹ וְנִמְתָּה לְבַחֲרֶיךָ
סִלַּחְתִּי כְּדָבְרֶיךָ 60 [קְדוּשׁ]

49 נאמך ד 50 מעימך ד 52 תקדמוך ד 53 יובילו צ / שי חסר ד 55 סיח צ / תהי ד / מסוימת צ
58 שוע ד / בכורך צ 59 שמעתה ד 60 כדריך ד

49 דבר נאמך: סמיכות נרדפים. 51 ובבקר תפלתי תקדמך: < תה' פח, יד. 52 בבנין אריאל: בירושלים הבנויה, או: במקדשך הבנוי. אריאל: כינוי לירושלים, על פי יש' כט, א. 53 נצח: לעד. יובילו לך שי: על פי תה' סח, ל, ו'שי': כינוי לקרבן. 55 שיח תפלתם: סמיכות נרדפים. מסוימת: שלמה, ניכרת. 58 עניו: כינוי למשה, על שום במ' יב, ג. בנך בכוריך: כינוי לישראל, על שום שמ' ד, כב. 59 ונמתה: ואמרת. לבחיריך: כינוי למשה. 60 [קדוש]: ההשלמה מכ"י צ.

ב. גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה'

בשמך <ך> רחמנא <נא> [יוצר ליום הכיפורים]

[פזמון] סֶלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כִּפּוּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנוּן
קְדוֹשׁ

אֲתָאנוּ לְךָ בְּיוֹם יְשׁוּעָה
5 סִיחָנוּ נְשׁוּפֹךְ בְּשׁוֹעָה
יְיָ שְׁמָעָה

מקורות: אוקספורד, בודליאנה Heb. f. 48 (2743/4), דפים 57–63 (נוסח היסוד, ג); שם, Heb. g. (2700) 2, דפים 26–27 (כולו, א); שם, e. 93/28, דף 36 והמשכו שם, e. 93/50, דפים 63–64 (כולו, ב); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S Glass 12.86 (כולו, אך בדילוגים, ג); שם, T-S H 6.87 (20–1), ד'; שם, T-S NS 96.58 (64–סוף, ה); שם, T-S NS 103.42 (21–1), ו'; שם, T-S NS 110.29 (94**–סוף, ו'); שם, T-S NS 124.107 (49–78, ז); שם, T-S NS 125.55 (35–סוף, ח); שם, T-S NS 131.8d (59–87, ט); שם, T-S NS 138.15 (כולו, י); שם, T-S NS 146.44 (31–סוף, יא); שם, T-S NS 147.54 (88–סוף, יב); שם, T-S NS 198.73(b) (36–93, מ); שם, T-S NS 199.45 (70–סוף, נ); שם, T-S NS 236.56 (52–1, ע); שם, T-S NS 237.52 (76–סוף, פ); שם, T-S NS 278.242 (87–1, צ); שם, T-S AS 113.149 (31–43, סוף, ק); שם, T-S AS 116.44 (88–סוף, ר); שם, T-S AS 122.106 (3–13, רא); שם, T-S AS 129.170 (שריד דל, 36–70, רב); שם, T-S AS 132.13 (שריד דל, 21–1, רג); שם, T-S AS 135.180 (12–1, רד); שם, T-S AS 128.209 (שריד דל, 65–80, רה); ניריירק, בית המדרש לרבנים ENA 634.5 (44–1, ש); שם, ENA 3250.5 (70–סוף, ת); שם, ENA 3278.21 (17–1, י); שם, ENA 3433.13 (19–1, יא); שם, ENA 3827.6-7 (82–סוף, יב); פריז, אוסף מוצרי MC VIII 233 והמשכו קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.38 (67–1, יג); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 67 (78–1, יד); קמברידג', אוסף מוצרי MC VIII 86 (כולו, יה); שטרסבורג, הספרייה הלאומית והאוניברסיטאית 4077, דף 56 (145/33) (54–91, יז) נדפס: ע' פליישר, 'ר' סכן – פייטן ארץ-ישראלי במאה העשירית', בתוך: ש' מורג וי' בן-עמי (עורכים), מחקרן עדות וגניזה: מוקדשים לפרופסור שלמה דב גויטיין, ירושלים תשמ"א, עמ' 30 (טורים 1–3).

כותרת: יוצר א יוצרות של כיפור ב אחר ג יוצר כפור ד י ש ך בשמך רחמנא יוצר ליום הכיפורים ו ס. [יחה ע .] שמך רחמנא יוצר יום כפור [...] עולם אוצר חיים אור[...] אפל אמר ויהי צ [...] רחמ' יוצר לכפור ר³ [...] שמן. [רחמ' יו.] כפור ר⁴ בשמ' יוצר כפור מ בשם יי יוצר כיפור ף בשמ' רחמ' [...] צר כפור פזמ' ף¹ יוצרות של כיפור ר² 3–1 הטורים חסרים א י ע ך 1 חינון מ 2 וכפר ד מ (מעל לו"ו סימני מחיקה ד) / חינון ו צ ש ם ר⁴ ף ף¹ ר² 3 יי חסר ש / קדוש] חסר מ 4 אתנו א ו ר¹ ף ם ף¹ 5 סיחננו י ך שיחננו ר¹ ש ף¹ שיחננו

סיומות מקראיות מלוקטות הפותחות בשם ה'. 2 חנון: תחינה. 3 יי ... וחנון: שמ' לד, ו. 4 ביום ישועה: ביום הכיפורים. הצירוף על פי יש' מט, ח. 5 סיחננו נשפוך: לצירוף ראו תה' קב, א. 6 יי שמעה: דנ' ט, יט.

בְּיוֹם רְצוֹן נְשׁוּחָה

וּבֹ נְבִקֵּשׁ סְלִיחָה

יְיָ סְלָחָה

10 גִּשְׁנוּ עֲדִידָךְ לְשׁוּבָה

לְקַבְּלֵינוּ הַיּוֹם בְּתִשְׁבָּה

יְיָ הַקְּשִׁיבָה

[פזמון] סְלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

<כִּפֹּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן

קֹדֶד >אִשׁ

יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן >

15

דְּרוֹשׁ לְצַדֵּק מִשְׁפָּטֵינוּ

יּוֹם זֶה בְּחֶסֶד תִּשְׁפָּטֵנוּ

יְיָ שׁוֹפְטֵנוּ

הַשֵּׁת בְּסְלִיחָה חֲלִקֵינוּ

20 וּבִסְפָר חַיִּים כְּתִבֵינוּ וְחֻקֵינוּ

יְיָ מְחַוְקֵינוּ

צ ה ר³ [יחינו ר⁴ / נשפוך בשועה] קשוב בישועה א / נש[...] לפניך נוסף ע לשפוך ב ש נשפך ו / בשועה
 ב ה² [רצון] כפור צ / נסוחחה ג ו י ע צ ה⁸ ובי ה² / נבקש סליחה] נקשיב סלחה א 10 אליך ומע ליו
 נרשם עדיך ר¹ / בתשובה א 11 לקבלינו היום בתשובה] קבלינו באהבה א / לקבלנו ג ד ה¹ קבלינו ש⁷ /
 היום] חסר צ 13-15 הטורים חסרים ש¹³ לשפכי י / לך תחנון נוסף א 14 וכפר ע / חנון] לך רינון
 א חינון י 15 קד] חסר ע 16 משפטנו ב ד 17 יום זה בחסד] ובצדק וברחמים א⁷ (ומתחתיו נרשם: יום
 זה בחסד תשפטנו) / ביום ש / בחסד] בצדק ובצד תוקן בחסד ו אל צ / תשפטנו ב ד ע ה² ה¹⁹ השית ג י
 החיש ע היום צ / סליחה ג שים צ / חלקנו ד ע ה¹ 20 מרום בספר נוסף ו ה² ובספר חיים ובספר חיים נוסף
 י / בספר ד ע צ ובמכתב ג / החיים ע / כתבינו] חסר א ע צ כתבנו ב ה¹ ה² / חוקינו א צ חקק[...]. ע וחקקנו ש

7 ביום רצון: ביום הכיפורים. הצירוף על פי יש' נח, ה. נשוחחה: נתפלל. 9 יי סלחה:
 דנ' ט, יט. 10 גשנו: ראו בר"ר מט, ח (מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 506): 'רבנין אמ'
 הגשה לתפילה'. עדיך לשובה: כדי לחזור בתשובה אליך (השוו הושע יד, ב; יואל ב, יב).
 12 יי הקשיבה: דנ' ט, יט. 16 דרוש לצדק משפטנו: חפש את צדקנו בעת המשפט.
 18 יי שופטנו: יש' לג, כב. 19 השת: שים, תן. 20 ובספר חיים: הצירוף על פי תה' סט,
 כט. גרסת כ"י ו: 'מרום בְּסֶפֶר' הולמת את הנצרך על פי חתימת הפיוט 'סולימן', אך אפשר
 שהיא תיקון מעתיקים. כתבינו וחקקינו: לצירוף ראו יש' י, א. 21 יי מחוקקינו: שם לג, כב.

וּבִתְשׁוּבָה הִדְרִיכֵנוּ
נְתִיב יוֹשֵׁר שִׁית דְּרָכֵינוּ
יְיָ מַלְכֵנוּ

25 [פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כַּפָּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן
<קְדוֹשׁ>

כ"י א

זֶה הַיּוֹם בְּסֶלְחֶךָ לִידִידֶיךָ
יַעֲנֵנו כּוֹלֵם וְיוֹדוּךָ
30 יְיָ בְּצַר פְּקֻדוֹךָ
זְכוֹר לָנוּ הַבְּרִית וְהַחֲסֵד
יְכַיֵּנוּ כִּי עַמְּךָ הַחֲסֵד
30* יְיָ אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד

חַנוּנִים בְּשִׂפְכֶם עֲדֶיךָ
זְכוֹר רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ
יְיָ בְּהַשְׁמִים חֲסִדֶיךָ

טוֹבֶם שְׁלַח מֵעַמְּךָ
כִּי הֵם נִחְלָתֶךָ וְעַמְּךָ
35 יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ

[פזמון] סֶלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כַּפָּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן
<קְדוֹשׁ>

22 ובתשובה שלימה נוסף א / הדריכינו א ה 23 ובנתיב א ע / שית דרכינו] עודתי(?) ע / שים ב שתי ה² / דרכנו ב ה² 25–27 הטורים חסרים א ש 28–30 הטורים נוספו אחרי טורים *28–*30 ע 29 הכל ע 31 חינון א ע צ חינונם ב י ש ה¹ ה² / בשופכם א בשפכי ע בשפכי צ 32 זכר ה / רחמיך וחסידיך] למו חסידיך א כ / רחמיך יי נוסף ב ש ה¹ ה² / וחסידיך ק 33 בהשמים חסידיך] בצר פקדונך א (פקודיך) כ רמה ירך צ ק / חסידיך] לאחריו נוסף פו ע 34 מעימך א 35 ועמיך י 37–39 הטורים חסרים א כ ע צ

24 יי מלכינו: שם. 28 לידדיך: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (מהדורת פינקלשטיין, עמ' 409). 29 יענו כולם: לצירוף ראו יש' יד, י. 30 יי בצר פקדונך: שם כו, טז. *29 כי עמך החסד: על פי תה' קל, ז. *30 יי ... חסד: במ' יד, יח; תה' קג, ח. 31 חנונם: תפילתם. 32 זכור רחמיך וחסידיך: על פי תה' כה, ו. 33 יי בהשמים חסידיך: תה' לו, ו. 35 כי ... ועמך: על פי דב' ט, כט. 36 יי ... שמך: יר' יד, י.

40 יום כפור עֲוֹנֵינוּ

הַעֲבֵר בּוֹ זְדוֹנֵינוּ

יְיָ אֲדוֹנֵינוּ

כְּמִיתֵי עוֹלָם נַחֲשָׁבֵנוּ

לְעֵנָה וְרֹאשׁ רֹוֹנֵנוּ

45 יְיָ חַנּוּנֵנוּ לֶךְ קוֹיֵנוּ

לְצַנּוּ וְגַם פִּשְׁעֵינוּ

חָטְאָנוּ וְהִעֲוִינוּ וְהִרְשַׁעְנוּ

יְיָ הוֹשִׁי[י] עֵינֵנוּ

[פזמון] סֵלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

כִּפּוּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן

50

קְדוֹשׁ <

יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנוּן

מִשַּׁחַת נִפְשֵׁינוּ תַחֲיָה

יוֹם שְׁלִישִׁי תְקִימֵינוּ וְנַחֲיָה

יְיָ מִמִּית וּמַחֲיָה

40 כיפור א ב ח כ ע ה / עוננו ש ה ה' עינינו ה' 41 בו העבר ח / להעביר מ העביר צ תעבר ש / זדוננו ח ש ה ה' 43 כמיתי] לפניו נוסף פו ע כמתי ב ה' / שוינו ח ק ר 2 [..]וינו ע 44 ולענה ח / ורוש י צ ש ה ה' 46 וגם] חסר א כ צ / ופשענו א כ צ פשענו ב ח י ה' 47 חטאנו] חסר א כ / והעוינו] חסר ח ועוינו ע העוינו ה' / הרשענו ח ה' ה' הרשעו כ רשענו ה' 48 הוש[י]עינו] על פי א י ה' הושיענו ב ח ה' הושויענו ג [..]שיענו ה' תשפות שלום לנו צ 49-51 הטורים חסרים א כ / זכור לנו וג' ח 52 נפשנו ב 53 ביום א כ / השלישי א כ ר 2 / תקימני ז תקימנו ח כ ה' ה' 2 / וניחיה י

41 זדונינו: רשענו, או: זדונותינו. 42 יי אדונינו: תה' ח, ב ועוד. 43 כמיתי עולם: שאין תקווה לתחייתם. הצירוף על פי תה' קמג, ג ועוד. נחשבנו: ראו גרסת המקבילות: 'שוינו'. 44 לענה וראש: הצירוף על פי איכה ג, יט. 45 יי ... קוינו: יש' לג, ב. 46-47 לצנו ... והרשענו: הלשון בעקבות נוסח הוידוי. 48 יי הוש[י]עינו: בכתב היד 'הושויענו'. איננו במקרא, ואפשר שכוונתו למל"ב יט, יט (וכן יש' לו, כ): 'יי אלהינו הושיענו'. 52 משחת נפשינו: לצירוף ראו יש' לח, יז ועוד. 53 יום ... ונחיה: על פי הו' ו, ב. 54 יי ממית ומחיה: שמ"א ב, ו.

55 נוקְשָׁנוּ וְגַם נִכְשָׁלְנוּ
יִשְׁבְּנוּ שׁוֹמְמִים כְּוָלְנוּ
יְיָ תִשְׁפּוֹת שְׁלוֹם לָנוּ

סוּגְרָנוּ בְיַד זֵידי רְשָׁעָה
הַמְּמוֹנוּ בְּכָל שְׁעָה
יְיָ הוֹשִׁיעָה 60

[פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כְּפָר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן

קְדוֹשׁ <

כ"א

עָבוֹר עַל פְּשַׁע יְדִידֶיךָ
עֲנֵם כְּרוֹב חֲסִידֶיךָ 65*
יְיָ בְּהַשְׁמִים חֲסִידֶיךָ

עֲתִירַת תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ
עֲנֵם כְּרוֹב חֲסִידֶיךָ 65
יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ

פְּעוּלַת רְשָׁעֵינוּ אִם תַּעֲמוּד
וְאִם כְּמִדְתֵּינוּ לָנוּ תַמּוּד
יְיָ מִי יַעֲמוּד

55 נכשלנו] נלכדנו א כ כשלנו ח ר² נכלמנו ובצד נא כשלנו ז 56 כלנו ח כ 57 תשפות ... לנו] אלהינו ב[... צ / לנו] לאחריו נוסף ס נ ה¹ 58 בידי כ 59 הממונו] נרשם חייבנו ותוקן בצד ז 61-63 הטורים חסרים א כ ה¹ 64 תפילת ח י ה² *64 על] חסר ט / ידיך (!) ט חסידך צ 65 ענם] שעה ב ענינו צ ענה ה¹ / כרב חסדך ז *65 ענים ט / כרוב חסידך] חסר ה² / חסידך] רחמיך וחסידך ט 66 יי] חסר ה² 67 פעולם (!) ט / רשעינו] נכתב תחילה רשעים ותוקן נ רשענו ה¹ ה² ז / אל ה / תמוד ט תעמד צ ז 68 ואם ... לנו] לנו כמדתינו אל (אם ז) ח ז וכמדתינו לנו אם ט [...] לנו אם מ / יה אם נוסף צ / כמידותינו א כמידותינו כ במידותינו ה² / לנו] חסר א כ 69 יעמוד] לאחריו נוסף סלח נא ה¹

55 נוקשנו וגם נכשלנו: ללשון השווה יש' כת, יג. 57 יי ... לנו: שם כו, יב. 58 סוגרנו: הוסגרנו, נכלאנו. זידי רשעה: לצירוף ראו מל' ג, יט. 60 יי הושיעה: תה' כ, י. 64 עתירת תפלת: סמיכות נרדפים, וללשון השווה דה"ב לג, יט. 65 ענם כרוב חסדיך: הלשון על פי תה' סט, יד. 66 יי ... עבדיך: הפסוק נראה כהכלאה של מל"א יח, לו (ועוד) ושם' לב, יג. *64 עבור על פשע: ללשון ראו מ' ז, יח ועוד. ידידיך: כינוי לישראל. *66 יי בהשמים חסדיך: תה' לו, ו (הפסוק כבר הובא בטור 33, אך בכ"י א מובאת שם סיומת אחרת) (יש' כו, טז). 67 אם תעמוד: אם תעמוד לפניך במשפט. 69 יי מי יעמוד: תה' קל, ג.

70 צַעֲקֵנוּ אֱלֹהֵיךָ בְּלֹא כֹחַ
לְעֵדְתֵינוּ יִגְדֵל נָא כֹחַ
יְיָ אֲרֹךְ אַפַּיִם וּגְדֹל כַּחַ

[פזמון] סְלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

כְּפָר נָא לְעוֹרְכֵי חֲנוּן
75 יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן קְדוֹשׁ>

כ"א

קוֹפְלָנוּ מִבֵּית הָאֲסוּרִים	קָדְרוּ פְּנֵינוּ כְּאֲסוּרִים
מְתֵי תַתִּיר אֲסוּרִים	מְתֵי תַפְתַּח סְגוּרִים
יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים	יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים

80 רֹצְצֵנוּ בְּמַחֲשֵׁי קְבָרִים
הוֹצִיאֵנוּ מִטוֹהָרִים
יְיָ פּוֹקֵחַ עוֹרִים

שְׁפִלָנוּ וְהִינּוּ שְׂאוּפִים
בִּיטָה בְּעֵנֵינוּ כִּי אָנוּ דְחוּפִים
יְיָ זוֹקֵף כְּפוּפִים

70 אליך] חסר צ לך א ט כ ואין ה / בלי א בנו ה בכל כ / כה ב ז י כ ס צ ת ה² 71 לעדתינו] נכתב תחילה לעזרתינו ותוקן נ לעזרתינו א ב ה ז ח ט י כ מ צ ת ה² ק / כה ב ז י כ ס צ ר⁵ ת ה¹ ה² 72 יי ארך ... כה] חסר ת / יי] חסר ה² 73–75 הטורים חסרים א כ ה¹ זכור לנו ח זכור לנו הברית והחסד / נוצר לאלפים חסד / יי ארך אפים ורוב חסד קדוש ט 76 בבית האסורים צ *76 לבית ה מ בבית ט כ ת / הסורים ה 77 תתיר ח פ *77 תפתח סגורים ה מ ת 80 הוציאנו מעונינו מטהרים] ורעדו מינו איברים(!) צ / הוצאנו ט הוציאנו י תוציאנו כ / מעונינו מטהרים] ונעבדך עם [...] אורים ט / מעבדותינו א מעוננו י ק מעבד [...] כ / מודררים א וטהרים ח 82 שאפנו א שאפו כ / והינו א / שואפים ב שחופים ט דחופים ו 83 בענינו כי אנו] בנפילת א כ / בענינו] חסר צ בענינו ב ח בעונינו ט / כי אנו] חסר ט היינו ה ו / אני ה² / הדופים ט סכופים ו

70 בלא כוח: הצירוף על פי איכה א, ו. 71 לעדתינו: ברוב כתבי היד הגרסה: 'לְעוֹרְתֵינוּ'. יגדל נא כוח: במ' יד, יו. 72 יי ... כה: נח' א, ג. 77 תפתח: תשחרר. השוו תה' קב, כא ועוד. סגורים: כלואים. 78 יי מתיר אסורים: תה' קמו, ז. *76 קופלנו: נלחצנו, נדכינו. מבית: נראה שצ"ל: 'בבית', כגרסת כ"י ט. 80 מעונינו מטהרים: לצירוף ראו יר' לג, ח. 81 יי פוקח עורים: תה' קמו, ח. 82 שאופים: רמוסים. 83 דחופים: דחוקים, דחויים. 84 יי זוקף כפופים: תה' שם.

85 [פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כִּפֵּר נָא לְעוֹרְכֵי חֲנוּן
יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן > קְדוֹשׁ-

תִּשְׁנוּ וְגַם תִּמְנוּ
אוֹמֵר זֶה בְּפִינוּ שְׁמָנוּ
יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ 90

הוֹשִׁיעֵנו דּוֹבֵר צְדָק
עַל דְּבַר אֱמֶת וְעֲנֶה צְדָק
יְיָ שׁוֹפֵט צְדָק

כ"א

סִבְרָנוּ וְתוֹחַלְתֵּינוּ לַחֲסוֹת בָּךְ תִּקְוֵתֵינוּ וְסִבְרָנוּ בָּךְ
95 יְהִי מִמְרוֹמְךָ נַחֲנוּ בְּרוֹב טוֹבְךָ *95 סֶלַח נָא כְּדַרְכֵי טוֹבְךָ
יְיָ צְבָאוֹת אֱשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בָּךְ יְיָ צְבָאוֹת אֱשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בָּךְ קְדוֹשׁ

כ"ח

בָּךְ בְּטַחְנוּ עֲשֵׂה פְלִאוֹת
95** חוֹנֶה עַל עֵינַיִם מְלֵיאוֹת
יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת

85–93 הטורים חסרים א כ / שופכי ה / לעורכי חינון ט 86 לשופכי תחנון ט 89 בפנינו] לאחריו תמיד ומעליו סימני מתיקה נ 91 תושענו ב ח פ ר ת ן ף 2 ן תושיעינו י תושיעני ק תושיע[...]. ס תענינו ה 93 יי אלהים נוסף ק / שופט] בוחן ח פ 94 סברינו ב י ל ר ת ן ף 2 / לחסות] חסר ה *94 תוחלתינו ה תוחלתנו ק / וסברינו ה כ ק *94 עושה פ / נפלאות ג נוראות ו 95 יי ס / ממרומך ב / נחנו] חסר ף 2 נחינו י ר ת נחינ[...]. ס *95 נא] לנו ק *95 מלאות פ 96 בך] לאחריו נוסף פזמ סלח נא וג' ר ת ף 2 *96 בך] לאחריו נוסף פו סלח ומחול לעונינו / יה מגיר כל מענינו / נא עשה למענך ולא למענינו קדוש ה בך בטחנו אלוה נורא[...]. ת / חונה על עינים מלאות [...]. ק / קדוש] חסר כ *96 צבאות] לאחריו נוסף קדוש ו 1 פו זכור לנו ח [..]לח נא פ

88 תשנו: תש כוחנו, נחלשנו. 89 אומר זה: מכוון אל האמירה שבטור הבא. 90 יי צבאות עמנו: תה' מו, ח (ושם יב). 91 הושיענו: ברוב כתבי היד הגרסה: 'תושיענו'. דובר צדק: פנייה להקב"ה בכינויו, על פי יש' מה, יט. 92 על ... צדק: תה' מה, ה. 93 יי שופט צדק: איננו במקרא, וקרוב לו יר' יא, כ. 95 נחנו ברוב טובך: ללשון ראו תה' קמג, י. 96 יי ... בך: שם פד, יג. *94 עשה פלאות: פנייה להקב"ה בכינויו. *95 חונה: שוכן בקרב. עינים מליאות: כינוי למלאכים, על שום יח' א, יח. *96 יי אלהים צבאות: תה' נט, ו ועוד.

ג. גוף היוצר 'וידבר אמרי נכוחות לנצורי כבבת'

יוצר דר' שלמה לשבת וכ'פור

אמרי נכוחות לנצורי כבבת	וידבר
ביאר באהבת	בשבת ועשור
מזמור שיר ליום השבת	

גבור ועזו לרועה נאמני	ויאמר	
דברת מכהן בא[ר]מוני	[בשבת ועשור]	5
טוב להודות ליי		

המכהן בבית ויעודיך	בזאת יבא
ויד[י]ק ויקטיר על מזבח יסודיך	[בשבת ועשור]
להגיד בבקר חסדיך	

חסדיך / שלח שוכן מעלה	[פזמון]	10
למחות פשע סגולה		
האל ישועתינו סלה [קדוש]		

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.43 והמשכו שם, T-S NS 101.63 (נוסח היסוד, ג); פריז, אוסף מוצרי MC V 28 וחלק ממנו שם, MC V 71 (1-36, א); ירושלים, הספרייה הלאומית 577.6/2 (9-18, ב); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S AS 135.227 (1-4, ג)

כותרת: אחר דר' שלמה זל לשבת וכיפור א אחר לשבת [...] וכפור ג 7 ויעודיך יו"ד שנייה מעל לשורה ג 9 חסדיך] המילים וידיק ויקטיר על מזבח יסודיך להגיד בבקר חסדיך נכפלו ומעליהן סימני מחיקה ג

פתיחות מקראיות: ויק' טז, א ואילך; סימות מקראיות: תה' צב, א ואילך. 1 אמרי נכוחות: דברי אמת, כינוי לתורה. לנצורי כבבת: כינוי לישראל, על שום דב' לב, י; תה' יז, ח. 2 ועשור: ויום הכיפורים; ראו ויק' טז, כט. ביאר: את הדינים המיוחדים ליום זה. 4 גבור ועזו: כינויים להקב"ה, והצירוף על פי תה' כד, ח. לרועה נאמני: כינוי למשה. נאמני: כינוי לישראל. 5 דברת מכהן: את דיניו של הכהן הגדול. בא[ר]מוני: בכתב היד: 'באדמוני', אך צ"ל בלי ספק: 'בארמוני', במקדש. ראו בר"ר נב, ב (מהדורת תיאודור אלבק, עמ' 542). 6 ליי: בכ"י ג שם ה' נכתב: 'ליו', אך במהדורה הנוכחית העדפתי את אופן הכתיבה השכיח בכתבי הגניזה: יי. 7 בבית ויעודיך: כינוי לבית המקדש, מקום התועודות של הקב"ה עם עמו. 8 ויד[י]ק: ראו שמ' ל, לו. מזבח יסודיך: לכאורה סמיכות הפוכה, אך הקטורת לא הוקטרה על גבי יסוד המזבח. ואפשר שיש לפרשו כסמיכות תיאור: מזבחך המיוסד. 10 חסדיך שלח: לצירוף ראו תה' נו, ד. שוכן מעלה: כינוי להקב"ה. 11 סגולה: כינוי לישראל. 12 האל ישועתינו סלה: תה' סח, כ.

<p>וְדָבַר יְלֵבֶשׂ לְהַתִּיר הַבֵּל חֲנוּן מִפִּיל בְּעַד נַחֲלַת חֶבֶל עָלַי עֲשׂוֹר וְעָלַי נָבֵל</p>	<p>כְּתוּנָת בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	15
<p>טְהוּרִים מִזְכִּירֵי הִילוּלֶיךָ יִקְרָא שְׁנֵי שְׁעִירִים כְּדַת מִלּוּלֶיךָ כִּי שִׁמְחַתְנִי יְיָ בְּפַעֲלֶיךָ</p>	<p>וּמֵאֵת עֲדַת [בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר]</p>	
<p>כִּהֵן פֶּר חֲטָאתוֹ לְפָנַי לְכַפֵּר בְּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ כְּדַת עֲנִינֵי מֵה גְדֻלוֹ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ</p>	<p>וְהִקְרִיב בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	20
<p>[פזמון] יְיָ / שָׁמַע שׁוֹעֵת גּוֹי אֶחָד לְפָאֵר שְׁמֶךָ הַמְּיֻחָד הִנֵּה אֵל יִשְׁוֹעֵתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד <ד״ש></p>		
<p>מִפִּיל תַּחֲנֹת [ו] בְּעַד עִם הַנּוֹדֵעַ נִיהַג בְּחֻמָּה וּמַדְעַ וְאִישׁ בְּעַר [ר] לֹא יִדַע</p>	<p>25 וְלִקַּח בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	
<p>סֵגֶן הַכֹּהֲנִים הַמְּיֻדָּעִים</p>	<p>וְנָתַן</p>	

13 [הבל כ.] ב. 14 ועש א ועשור ב / חינון ב חנינ. א [16 עדת] חסר ב / טהורים ו"ו מעל לשורה נ
20 עינייני א 22 יי נרשם בשוליים נ 25 תחנה א / הנודע] לפניו נרשם הנודע ונמחק נ 26 ניהג
יו"ד מעל לשורה נ 27 איש א ב / בער] על פי א ב בעד נוסף בצד נ

13 זך: כינוי לכוהן. להתיר הבל: לבטל את חטאי ישראל. ואפשר שרומז למדרש כי
כל אחד מבגדי הכוהן כיפר על חטא אחר של ישראל; ראו ויק"ר י, ו (מהדורת מרגליות,
עמ' רי-ריב). עם זאת, ראו גרסת כ"י ג: 'כָּבֵל', ומובנו: להתיר כבלי החטא. 14 נחלת
חבל: כינוי לישראל, על שום דב' לב, ט. 16 טהורים מזכירי הילולך: כינוי לישראל.
17 יקרא שני שעירים: בדומה ללשון הפסוק המתפייט. כדת מילולך: כמצוות דברך.
20 לכפר ... ביתו: בדומה ללשון הפסוק המתפייט. 22 גוי אחד: כינוי לישראל, על פי
שמ"ב ז, כג; דהי"א יז, כא. 24 הנה ... אפחד: יש' יב, ב. 25 מפיל ... הנודע: כינוי
לכוהן הגדול. עם הנודע: כינוי לישראל. 26 ניהג בחכמה ומדע: הנושא הוא הכוהן שנהג
את עבודת הקודש בחכמה. 28 סגן ה[כ]הנים: במקרא דווקא אהרן הוא שנותן את הגורלות
על שני השעירים, ואפשר שנרמז כאן סגן הכהנים העומד מימין הכוהן הגדול בעת נתינת
הגורלות (משנה יומא ג, ט, וראו שם ד, א). אמנם בהרבה סדרי עבודה מצאנו שהכוהן

בְּשִׁבְתְּךָ וְעַשׂוֹר < על שְׁנֵי שְׁעִירִים [לְהַ]תָּם פֹּשְׁעִים
בְּפָרוֹחַ רִשְׁעִים 30

וְהִקְרִיב אֶהָרֶן פּוֹעֵל יָדָיו לְרִצּוֹת קוֹנֵי
בְּשִׁבְתְּךָ וְעַשׂוֹר < צָג לְהַגִּישׁ קָרְבָּנִי
וְאֶתָּה מְרוֹם לְעוֹלָם יְיָ

[פּוֹמֹן] יְיָ / שְׁעָה קָרְבֵן חֲסִידֶיךָ 35
לְמַהֵר מְחִילַת יְדֶיךָ
הָאִירָה פָּנֶיךָ עַל עַבְדְּךָ הוֹשִׁיעֵי [נִי] כַחֲסִידֶיךָ
<קְדוֹשׁ>

וְהִשְׁעִיר קִידָם אִישׁ עֵתִי מֵאֲמוֹנֵי
בְּשִׁבְתְּךָ וְעַשׂוֹר < רְנָנוֹת לְהַבִּיעַ בְּמִשְׁכָּנֵי
כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יְיָ

וְהִקְרִיב 40 שׁוֹחֵט וּמַעֲלָה עַל דּוֹכְנֵי
[בְּשִׁבְתְּךָ וְעַשׂוֹר] תּוֹמִים וְאוֹרִים יִשָּׂא לְכַפֵּר עֲוֹנֵי
וְתָרַם פְּרָאֵם קָרְנֵי

וְלָקַח מִלֵּא מַחְתָּה שְׁלֵהֶבֶת גְּחָלִים לְהַכְחִיד צוֹרְרֵי

29 פושעים] בצד נרשם נָא פשע[ים] נ פשעים א פשעי[.]. ב 31 קוניי א 36 האירה] בפנים נכתב הָאָר
ובצד נָא הָאִירָה נ 39 יי] לאחרי נרשם מכהן המפיר צוררי ען צורר נעורי ומעליו סימני מחיקה נ
41 תומים] לפניו נוספה יו"ד נ

הגדול עצמו מכונה 'סגן'. ראו למשל ב'אזכיר גבורות' ליוסי בן יוסי (א' מירסקי [מהדיר],
פיוטי יוסי בן יוסי², ירושלים תשנ"א, עמ' 149): 'מִשְׁפָּחוֹת בְּרוּרִים גּוֹרֵל יִטִּילוּ לְגִדְל סָגָן,
וב'אנאים גבורות אל' לנחמיה בן שלמה בן הימן הנשיא (N. Katsumata [editor], *The Liturgical Poetry of Nehemiah ben Shelomoh ben Heiman Ha-Nasi*, Leiden
2002, p. 102): 'סָגָנִים מִפִּילֵי פִּיִּי'. 29 [לה]תָּם פֹּשְׁעִים: ההשלמה מכ"י ג, וניקוד
'פושעים' על פי 'פשעים' שבמקבילות ובשולי נוסח היסוד; והביטוי על פי דנ' ט, כד.
31 פועל ידיו: את קרבנו. קוני: כינוי להקב"ה. 36 האירה ... כחסידיך: תה' לא, יו. כחסידיך:
צ"ל: 'בְּחִסְדְּךָ'. 37 קידם: נראה שכוונתו: הולִיךְ לַמְדַּבֵּר. אִישׁ עֵתִי: על פי ויק' טז, כא.
מאמוני: מקרב ישראל. 40 שוחט ... דוכני: כינוי לכהן השוחט את הקרבנות ומעלה את
נתחיהם על גבי המזבח; ו'דוכני' כאן כינוי למזבח. 41 תומים ואורים: ראו שמ' כה, ל.
43 מלא מחתה: על פי ויק' טז, יב (הפסוק המתפייט). נראה שהפייטן דרש שגחלי האש

[בְּשַׁבַּת וְעֶשְׂרִי] מִכֵּהֶן הַמַּפִּיר צְרוּרֵי עֵץ נְעוּרֵי
וְתַבַּט עֵינֵי בְּשׂוּרֵי

45

[פזמון] בְּשׂוּרֵי / שָׁמוּ יָנוּן
לְקָרֵב קֶץ גְּנוּנִים בְּגִנוּן
הֶהָר הַטוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹן <דוש>

ד. האופן 'תרשישי מעלה'

אופן

תְּרִשִׁישֵׁי מַעֲלָה
שׂוֹרְרִים שְׁבַח וְתִהְלֶה
שׂוֹמֵיעַ תְּפִלָּה לָךְ

48 [ק] בצד נרשם בעדה תלולי רום ובקי[.].ן מה רבו נ

שבמחתה ממסלים את הפורענויות שיבואו על צוררי ישראל. ל'גחלי אש' המושלכים כדי לכלות אויבים ראו תה' יח, יג-יד (ובמקבילה בשמ"ב כב). 44 צוררי עץ נעורי: הנוסח נראה משובש, וקרוב שבמקור נכתב: 'המפר עצת צוררי מנעורי', ועל פי תה' קכט, א. 46 בשורי: בשונאי; ונראה שנשמטה כאן תיבה, וצ"ל: 'בְּשׂוּרֵי בְּשׂוּרֵי', כלומר: כאשר אראה בפורענות אויביי. שמו ינון: על פי תה' עב, יז. 47 קץ: זמן גאולתם. גנונים: כינוי לישראל. בגנון: בהגנת המקדש הנזכר בטור הבא. 48 החר ... והלבנון: דב' ג, כה, כינוי לירושלים ולמקדש. ראו ספרי במדבר קלד (מהדורת הורוביץ, עמ' 181).

ד. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, ג); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23, דפים 32-33 (19-סוף, א); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 110.29 (37-1, ב); שם, T-S NS 110.69 (כולו, ג); שם, T-S NS 131.12 (25-סוף, ד); שם, T-S NS 137.2(i) (22-סוף, ה); שם, T-S NS 198.73(b) (3-1, ו); שם, T-S NS 202.36 (27-סוף, ז); שם, T-S NS 234.28-29 (כולו, מטושטש, ח); שם, T-S NS 277.156 (40-סוף, ט); פטרסבורג, הספרייה הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 76 (43-סוף, י); פרוי, ספריית כ"ח IV C 186 (44-1, כ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים 3240.11-12 ENA (25-סוף, ל); פטרסבורג, הספרייה הלאומית והאוניברסיטאית 4077, דף 59 (14/14) (33-סוף, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים 3278.21 ENA (41-1, ס); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S AS 119.151 (30-36, ע); שם, T-S AS 121.19 (41-סוף, פ); שם, T-S AS 125.220 (12-1, צ)

2 שררים ח 3 שומע ג כ צ / תפילה ג ח כ

ד. 1 תרשישי מעלה: כינוי למלאכים. 3 שומיע תפלה: כינוי להקב"ה, על פי תה' סה, ג.

רַבָּבוֹת מְעוֹנָה	
קוֹרְאִים בְּקוֹל רִנָּה	5
קוֹשֵׁב תַּחְנָה	לְךָ
צִדִּיק לְנִגְדָם הַמוֹנִים	
פְּנִיךָ הַיּוֹם מִחַנְנִים	
פּוֹצְחִים וְעוֹנִים	לְךָ
[פזמון] אָנָּה אֵל נָא	10
לְמַעַן עֲשֵׂה נָא	
וּלְעַמְּךָ סְלַח נָא	
עֲלִיוֹנִים תְּלוּלִים	
סְלִסּוּל מִסְלִסּוּלִים	
סוּמְךָ נִפְלִים	15 לְךָ
נִצּוּחֶךָ לְתַנּוֹת	
מִחַנּוֹת מוֹל מִחַנּוֹת	
מוֹחֵל עוֹנֹת	לְךָ
לְנִגְדָם זָכָה יְדִידִים	
כְּבוֹד מַלְכוּת מַגִּידִים	20
כוֹרְעִים וּמְדִים	לְךָ

4 ריבבות צ 5 רינה ח 6 תחינה ח 7 צדיק ב ח / לנואם (!) ב לנגדים ס 12 היום סלח נוסף ח 14 סילסול ח סלסול (!) כ / מתלולים ב מתלילים ג ח ס 15 נופלים ב ג ח ס 16 נצה ב ג כ ס / שבחך לתנות נוסף כ 18 מוחיל ס / עוונות ח כ ס 19 זכי ב 20 מלכותך א ב ג ח כ ס 21 ומודים א ב ג ס [..] מודים כ

4 רבבות מעונה: כינוי לרבבות המלאכים שבשמים. ראו תה' סח, יח. מעונה: כינוי למרומים. ראו דב' לג, כז. 6 קושב תחנה: לצירוף השווה תה' קל, ב. 7 לנגדם: אל מול המלאכים. המונים: כינוי לישראל. 13 עליונים תלולים: כינוי למלאכים. תלולים: גבוהים. 14 סלסול: שבח. 15 סומך נפלים: הצירוף על פי תה' קמה, יד. 16 נצוחך: פארך. 17 מחנות: מחנות מלאכים. 19 ידידים: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (עמ' 409). 20 כבוד מלכות: הנוסח 'כבוד מלכותך' עדיף, ועל פי תה' קמה, יא.

[פזמון] אָנָא אַל נָא
 לְמַעַנְךָ <עֲשֵׂה נָא>
 וּלְעַמְךָ סֶלַח נָא

25 יְקַדַּת נְהַר דִּינּוּר מְשִׁיעִים
 טַעַם שְׁבַחְךָ מְשִׁיעִים
 לְךָ טוֹמֵן פְּשָׁעִים

חֲשַׁשׁ לְהִבִּי זִיקוֹת
 זָמַר וְחָלִיל מִמַּתִּיקוֹת
 לְךָ 30 זוֹרִיעַ צְדָקוֹת

וּכְנַגְדָם זָכָה עֲשׂוּקִים
 הַקּוֹרְאִים לְךָ מִמַּעֲמָקִים
 לְךָ? הַיּוֹם צָמִים וְצוֹעֲקִים]

[פזמון] אָנָא אַל נָא
 לְמַעַנְךָ <עֲשֵׂה נָא>
 וּלְעַמְךָ סֶלַח נָא

22–24 הטורים חסרים ב' 25 יקדת א בג ד ה כ ס יקר ח / נהר] חסר א ג ד ה נור ח / דינור] חסר ב ח נור א ג ה אור ד / מפשיעים א' 26 שבחך] צילצול א ג צלצול ב ד ה ח ס סלסול כ' 29 וחליל ממתיקות] נושאות ומבתיקות (ומשיות ד ה ז כ) א ב ג ד ה ז כ ס נושאים בלהקות ח נושאות [...] ל' 30 זוריע] יו"ד נוספה מעל לשורה ג זורע א ב ג ז כ ל' 31 נקה א ב ג ד ז ח כ ל ס נקה תוקן בצד ה' 32 לך] חסר א ב ג ד ה ז כ ל היום ס' 33 לך לך נוסף ומעל השני סימני מהיקה ז / צומים ב' 34–36 הטורים חסרים ב

25 יקדת נהר דינור משפיעים: על פי דנ' ז, י, ונראה שכוונתו שהמלאכים עצמם שופעים את הנהר. השוו בבלי, חגיגה יג ע"ב: 'לנהר דינור ... מהיכן נפיק, מזיעתן של חיות'. 26 טעם: דבר. שבחך: ראו גרסת כתבי היד: 'צלצול', זמר. 27 טומן: מסתיר. טומן פשעים: לצירוף ראו איוב לא, לג. 28 חשש להבי זיקות: כינוי למלאכים הבוהקים באשם. חשש להבי: הצירוף על פי יש' ה, כד, ול' חשש' במשמע אש ראו מ' זולאי, 'עיני לישון בפיוטי יניי', ידיעות המכון לחקר השירה העברית, ו (תש"ו), עמ' קצה (=הנ"ל, ארץ ישראל ופיוטיה: מחקרים בפיוטי הגניזה, בעריכת א' חזן, ירושלים תשנ"ו, עמ' 481). 29 וחליל ממתיקות: גרסת רוב כתבי היד שונה, ובעיקר שכיחה הגרסה: 'נושאות ומפיקות'. 30 זוריע צדקות: כינוי להקב"ה, והלשון על פי מש' יא, יח. 31 זכה: גרסת רוב כתבי היד: 'נקה'. עשוקים: כינוי לישראל. 32 הקוראים לך ממעמקים: הלשון על פי תה' קל, א.

דולקים כלפידים	
גועשים ורועשים ומסלדים	
גומל חסדים	לך
ביראה מקדישים	40
בנהר דינור מתקדשים	
בורא קדושים	לך
אמץ לנגדם תבורות	
אונקות ברוחות שבורות	
אזור גבורות	לך 45

38 ורועשים] חסר א ג ד ז ח וועשים ה ל מ 40 טור 40 בא אחרי טור 41 א ג ד ה ז ח ט כ ל מ ס / שמך (נוסף בין השורות) מקדי[...]. ס 41 מתחדשים א ג ס 42 חדשים א ג 44 ברוח ט ל בלכות ח / נשבורות א קשורות ח 45 אזור א ג ד ה ז ט י מ פ א[...]. ח / גבורות] לאחרינו נוסף פז אנא אל נא א ג ד ה ז ח ט י ל מ

37 דולקים כלפידים: כינוי למלאכים העשויים אש. 38 גועשים ורועשים: הצירוף על פי שמ"ב כב, ח; תה' יח, ח. ומסלדים: ומשבחים. 40 ביראה מקדישים: ראו חילופי הטורים ברוב כתבי היד. 41 בנהר דינור מתקדשים: ראו סדר רבה דבראשית מז (מהדורת ורטהיימר, עמ' מו): 'מיד יורדין כמה כתות מחנות וחיילים חיילים של מלאכים לתוך נהרי אש ונהרי להבה וטובלין עצמן'. מתקדשים: ראו גרסת כתבי היד: 'מתתדשים', והשוו בבלי, חגיגה יד ע"א: 'כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור, ואמרי שירה ובטלי, שנאמר (איכה ג, כג): חדשים לבקרים רבה אמונתך'. 42 קדושים: כינוי למלאכים. ראו גרסת כתבי היד: 'תדשים', ועל פי יש' סה, יז. 43 תבורות: כינוי לקהל ישראל. 44 אונקות: נאנחות. ברוחות שבורות: ראו תה' נא, יט. 45 אזור גבורות: לצירוף ראו תה' סה, ז.

ה. המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך'

[מאורה]

שֶׁמֶשׁ צְדָקָה מְעַמֵּךְ
לְנוּ תִזְרִיחַ מְמַרְמֵךְ
מִרְפָּא וְאַרוּכָה כְּנֶאֱמָךְ
הַמְצִיא לְקַהֵל יִרְאֵה שְׁמֵךְ

ככ>תוב< וזרחה לכם יראה (!) שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק (מל' ג, כ)
ונא>מר< לעושה <אורים גדלים כי לעולם חסדו> (תה' קלו, ז)
<ברוך> יוצר המ>אורות<

[אהבה]

5 יוֹם אֲשֶׁר בְּחַרְתָּה לְיַדִּיךָ
זֶרַע אוֹהֲבֶיךָ וַיַּחֲדִיךָ
כַּפְּרָה וּסְלִיחָה לְמִיחֲדֶיךָ
הַמְצִיא לְקַהֵל יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ

ככ>תוב< ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי (יש' מא, ח)
[ונאמר] כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו> (תה' קלה, ד)
<ברוך> הבוחר בע>מו< יש>ראל<

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, ג); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23 (כולו, א); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 101 (כולו, ב); קמברידג' T-S NS 278.283 (כולו, א); נייר-יורק, בית המדרש לרבנים 1-2 ENA 3088 (שריד מהמאורה T-S AS 111.213 (5-7, ג); והאהבה, ד); שם, ENA 3849.17 (5-8, ח)

כותרת: מאורות א ב 3 מרפה ב 4 לקהל] לעם א ב / יראי א ב שרשרת הפסוקים: מרבק] אחריו נוסף ונא נר אלהים נשמת אדם חופס כל חדרי בטן ונא נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי ד / ונא לעושה] חסר א 5 בחרת ג 6 אוהבך א אוהבך ב אוהבך ג ה / ויחידך א ב 7 למיחדך] מעדיך א ב מ[... ד 8 ישראל] יעקב א ב ה יעק[. ד / עבדך ב שרשרת הפסוקים: אוהבי] לאחרינו נוסף ונא אוהב יי שערי ציון מכל משכנות יעקב ד / ונאמר כי יעקב וגו'] חסר א ב

1-2 שמש צדקה ... תזריח: הלשון על פי מל' ג, כ. 3 מרפא וארוכה: הצירוף על פי יר' לג, ו. 4 לקהל ... שמך: כינוי לישראל. יראה: צ"ל 'יראי', כגרסת כתבי היד. 5 יום אשר בחרתה: כינוי ליום הכיפורים. לידידיך: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (מהדורת פינקלשטיין, עמ' 409). 6 אוהבך ויחידך: כינויים לאבות האומה, והצירוף על פי בר' כב, ב. 7 למיחדך: כינוי לישראל.

ו. המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים' והאהבה 'יום זה לאהוביך עוונם לכפרה'

מאורות סנגארי

שְׁמֵעָה אֲנַקְתְּ שְׁוַעַת מְיֻקָּרִים
 לְאוֹרֶךְ מְצַפִּים וְלִשְׂמֵךְ מְיֻקָּרִים
 מְאוֹר פְּנִיָּהֶם הִבְהִיק בְּיוֹם הַכְּפוּרִים
 הָיָה זְרוּעָם לְבְקָרִים

ככתות (!) יי חניני (!) לך קוינו היה זרועם לבקרים אף ישועתינו בעת צרה (יש' לג, ב) ונאמר וידבר יי אל משה אחרי מות שני בני אהרן >בקרבתם לפני יי וימתו< (ויק' טז, א) ונאמר אור זרוע לצדיק >ולישרי לב שמחה< (תה' צז, יא) ונאמר >מר< לעושה אורים גדולים >כי לעולם חסדו< (שם קלו, ז) ב>רוך< יוצר אהבת עו>לם<

אהבה סנגארי נע

5 יום זה לאהוביך עוונם לכפרה
 זועקים למצוא מחילה וכפרה
 כהתפלל וכהתנדב באמירה
 האל הגדול הגבור והנורא

ככתוב ואתפללה אל (!) יי אלהי ואומירה ואתודה ואומרה אנה יי האל הגבור והנורא שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו (דנ' ט, ד)

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 4.24 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 277.41 (2-8, א); שם, T-S NS 278.283 וחלק ממנו שם, T-S AS 111.213 (שריד דל, ב); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3849.17 (1-4, ג); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 199.165 (5-8, ד) נדפס: ג' אלוני ו' טובי (מהדירים), שירים גנויים: שירים חדשים מגניות קהיר, ירושלים תשס"א, עמ' ל-לא.

2 מייקרים ג שרשרת הפסוקים: ונאמר וידבר וגו' חסר א ונאמר אור וגו' חסר א ג ונאמר לעושה וגו' ונ כי ביום הזה וגו' א 5 עוונם א 6 מחילה סליחה ד שרשרת הפסוקים: אלהי מעל לשורה ג / ואומירה המעתיק החל לרשום ואומרה וניסה לתקן לואתודה ג / הגבור מעליו סימני מחיקה ג / שומר ו' נוספה מעל לשורה ג / מצוותיו לאחריו נוסף לאלף דור ד

1 שמעה אנקת: הצירוף על פי תה' קב, כא. מיוקר[ים]: כינוי לישראל שרב כבודם אצל הקב"ה. 2 ולשמך מיקרים: לצירוף ראו שמ"א יח, ל. 3 מאור פניהם הבהיק: כוונתו: שמחם. 5 לאהוביך: כינוי לישראל. 7 כהתפלל: כפי שהתפלל דניאל.

ונאמ>ר< ואמר סולו סלו פנו דרך >הרימו מכשול מדרך עמי< (יש' נו, יד)
ונא>מר< אוהב יי שערי ציון מכל מכל (!) משכנות יעקוב (תה' פז, ב)
ונאמ>ר< כי יעקוב בחר לו יה >ישראל לסגלתו< (שם קלה, ד)
ב>רוך< הבוחר

ז. הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך'

אמת

אֲשָׁמָה לְמַחֹת מִיּוֹצְאֵי יָרֵךְ
בְּעֵשׂוֹר חֵק לְמוֹ בְּעֵרְךָ
גִּלְהָ בֶן אֲמוּץ כָּל צוּרְךָ
וְאָמַר סוּלוּ סוּלוּ פְּנֵי דְרָךְ

דְּרָךְ / סְקָלוּ עוֹן לִישָׂא 5
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה וְנִשְׂא

ונאמ ואמר וגו' חסר א ד ונאמ>ר< אוהב וגו' חסר א ד

ז. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 277.41 והמשכו שם, T-S NS 131.42 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 109.113 (א, 46-1); שם, T-S NS 124.90 (ב, 54-50); שם, T-S NS 131.117 (ג, 54-51); שם, T-S NS 142.28 (ד, 54-21); שם, T-S NS 201.61 והלק ממנו שם, T-S NS 202.22 והלק ממנו שם, T-S NS 111.132 AS והלק ממנו שם, T-S AS 120.129 (8-14, 19-29, 34-41, 46-54); שם, T-S NS 277.95 (ה, 54-46); שם, T-S AS 113.174 (10-סוף, ו); שם, T-S NS 278.283 והלק ממנו שם, T-S AS 111.213 והלק ממנו שם, T-S AS 113.174 והלק ממנו ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3493.1 (3-34, 41-47); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S AS 120.252 (ח, 13-1); שם, T-S AS 121.290 (ט, 8-1); שם, T-S AS 121.292 (י, 42-30); שם, T-S AS 126.220 (30-34, יא); שם, T-S AS 129.24 (27-29, יב); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23 והמשכו שם, Heb. e. 96/19 (כ); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 101 (9-1, ל); סנקט־פטרסבורג, הספרייה הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 76 (1-34, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3088.1-2 (9-1, ס); שם ENA 3849.17-12 והמשכו ENA 3240.11-12 (34-1, ע); שם ENA 3462.19 (12-1, פ); שם, ENA 3684.7 (24-30, צ)

כותרת: זולת אמת א זולת ל מסדס ח אמתה לצומא רבא ס אחר פ בעשור ... בערך] בעשור לחודש הו לניני חק בערך ס / למון לנגן ל / למו חק כ 3 גילה א ט כ ל מ ס ע פ / כל] להמציא א מ ע פ [.] המציא ח 5 פנו

ז. סיומות מקראיות: יש' נו, י-נט, כא, בדילוגים. 1-2 אשמה ... בערך: שיעורו: כדי למחות את אשמתם של ישראל, קבע להם הקב"ה את צום יום הכיפורים. מיוצאי ירך: כינוי לישראל, על שום שמ' א, ה. בעשור: את צום יום הכיפורים בי' בתשרי. למו: לישראל. בערך: בסדר המועדים. 3 בן אמוץ: הנביא ישעיהו. כל: נראה שצ"ל כגרת כתבי היד: 'לְהַמְצִיא צִרְךָ', וכוונתו: גילה לישראל את הדרך הראויה לתקנתם. 5 עון לישא: כדי שהקב"ה יישא

דָּבַר עֲנָה דוּדֵי צַח
הַכִּין תְּשׁוּבָה לְעִזֵי מִצַּח
וּמִגְנוּב וְנֹאף וְרִצַּח
כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנֹצַח 10

וְלֹא לְנֹצַח / אֲשַׁפּוּךְ קִצְפֵי וְחִמְתִּי
בְּעוֹן בְּצַעוֹ קִצְפֵתִי

זִיְהֶרְתִּי כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת וּבִנְגוּפִיהוּ
חֲדוּל אִם יִחְדַּל מִטְּנוּפִיהוּ
טַעַם פִּיךָ נְבִיא לְהִסִיר עֵקוּלִיהוּ 15
דָּרְכִיו רְאִיתִי וְאֶרְפָּאָהוּ

וְאֶרְפָּאָהוּ / לְמַעַן שְׁבִתוּ בֵּין הַמְּשֻׁפְּתִים
בּוֹרָא נִיב שְׁפֵתִים

יוֹם זֶה מְכַל יְמוֹת הַשָּׁנָה נִפְרָשׁ
כִּי בּוֹ מְכַל מַעַשׂ נַחֲקָר וְנִדְרָשׁ 20
לְשִׁבִים יִמְחוּל וְאַתֶּם יִדְרָשׁ
וְהֶרְשָׁעִים כִּיִּם נִגְרָשׁ

דרך נוסף ל' 9 ומגנוב ונאוף ורצח] לגנוב ולנאוף ולרצח ל' / ולגנוב ולנאוף ס' 11 ולא לנצח] חסר כ' / לא ול' פ' / ואשפוך כ' 13 זהרתי ז' / אחפוך או כ' ע' / ובניגופיהו א מ ובניגופיהו ו כ' ע' 14 חדל ה' / יחדול כ' / מטינופיהו א מ מטינופיהו ו ז מטנופיהו כ' ע' 15 נביא] חסר א' / עיקוליהו א ה מ ע עיקוליהו ז כ' 17 וארפאהו] חסר כ' וארפאהו ז' / שבת כ' 19 נגרש(!) ז' 20 כי ... ונדרש] חסר א' כל מעש בה נחקק ונדרשו / כי ... מעש] כל מעשה בו כ' / כל ז מ ע' 21 ימחל ע' / ואותם א ד ו כ מ ע ואות[. ה' / ידריש א

את עוונותיכם. 7 דודי צח: כינוי להקב"ה, על שום שה"ש ה, י. 8 לעזי מצח: לחוטאים. 9 ומגנוב ונאוף ורצח: כוונתו: כדי שישבו מחטאי גנבה, ניאוף ורצח. הלשון על פי יר' ז, ט; הו' ד, ב. 11 אשפוך: צ"ל: 'אשפוך' כגרסת כ"י כ וכמתחייב מן החתימה. 13 זיהרתי: הזהרתי, הודעתי. כי ... המת: יח' יח, לב. ובניגופיהו: ובמותו. 14 מטנופיהו: מחטאיו. 15 טעם פיך: דבר אמר. נביא: ישעיהו. להסיר: כדי להסיר. עקוליהו: חטאיו. 17 שבתו בין המשפתיים: על פי שופ' ה, טז, ורד"ק ביאר שם: 'כלומר יושב ובוטח'. 19 יום זה: יום הכיפורים. נפרש: נבדל, יחד. 20 מכל: צ"ל: 'קל'. נחקר ונדרש: הצירוף על פי דב' יג, טו. 21 ואתם ידרש: ואליהם יפנה, והניקוד בלחץ החרוז.

נג-רש < / מימיו להצליל פשעים
אין שלום אמר אלהי לרשעים

25 מליץ יעמד על שערם
נכוחות ללמד לנמהרים
סליחה לבשר בקול מרים
קרא בגרון אל תחשוך כשופר הרים

כשופר הרם / מול עם ירגישון
30 ואתי יום יום ידרשון

עונינו ענו בנו להובישנו
פשעינו רבו ועצמו כיחושינו
צקון לחשינו תקשיב ותרום ראשינו
למה צמנו ולא ראיתָה ענינו נפשינו

נפשינו / נבהלה ועמד בויכוח נכלמו
35 הן לריב ומצה תצומו

קול קוראו ישמע מחדרהו
קולו יקשיב ולא יבזה עיתורהו

23 נג-רש < חסר א 25 יעמוד או מ צ 26 ללמוד כ 27 סליחה] שח נביא ו כ 29 כשופר הרם] חסר א / כשופר] חסר ו כ הרם קול נוסף 2 / הרים מ / עם ירגישון] אום נחפזון ו אום נחפזון כ / יגעישון ז 31 עוננו ד / להובישנו] להוכיחנו א 32 פשענו ד ו / עצמו ורבו ו י¹ כ / כיחושנו ו מ כיחושנו כ 33 לחשנו ד כ מ / ותרים א ד ו ט י¹ כ מ ע / ראשנו ד ו כ 34 ולא] חסר ו / וראיתו 35 נפשנו כ 37 קוראיו א ו כ / מחדריהו ה 38 עיתוריהו א ה

23 נג-רש < מימיו: יש' נו, כ (המשך הסיומת המקראית הקודמת). להצליל פשעים: כדי להשקיע פשעי ישראל במצולות, וראו מי' ז, יט. 25 מליץ: מוכיח, נביא. יעמד על שערם: השווה יר' ז, ב ועוד. 26 נכוחות: דברי אמת. לנמהרים: כינוי לישראל. ראו יש' לה, ד. 27 בקול מרים: בקול רם. 29 עם ירגישון: ישראל הנקהלים לצאת מן הגלות. גרסת כ"י כ: 'אום נחפזון', כינוי לישראל שמעשיהם נבדקים על ידי הקב"ה. 31 עונינו ענו בנו: יר' יד, ז. 32 פשעינו רבו: על פי יש' נט, יב. כיחושינו: שקרינו. 33 צקון לחשינו: על פי יש' כו, טו. ותרום ראשינו: על פי תה' ג, ד, והכתיב על פי תה' כז, ו. 35 נפשינו נבהלה: על פי תה' ו, ד. בויכוח: ראו יש' א, יח: 'לכו נא ונכחה' וגו'. 37 קול קוראו: קול המתפלל. ישמע: נושא הטור הוא הקב"ה. מחדרהו: מן השמים. 38 עיתורהו: תחינתו.

רְחַמְיוּ יְהוָה וַיְכַנֶּה בֵּיתוֹ לְטַהֲרֵהוּ
הֲלֹא זֶה צוֹם אֲבֹתָהוּ 40

אֲבֹתָהוּ / כְּיָסִיר טִיפוּשׁוֹ
יוֹם עֲנוּת אָדָם נִפְשׁוֹ

שׁוֹב עֲמִי וּלְרֹאשׁ אֲשִׁימֶךָ
שְׁלַח יָדְךָ אֶל אֲבִיוֹנֶךָ וְעֲרוּמֶךָ
תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל קָמִיךָ 45
הֲלֹא פָרוֹס לָרֶעִב לְחֶמֶךָ

לַח־מֶךָ < / יְבָרְךָ וּכְאִישׁוֹן יִשְׁמְרֶךָ
אֹז יִבְקַע כִּשְׂחַר אוֹרְךָ

תַּעְרוֹב פִּילוּל וְשׁוֹעָה תִישַׁע
תִּצְלִיל בְּמִצּוֹלוֹת יָם כָּל פֶּשַׁע 50
תִּפְתַּח אֲרִיץ וַיִּפְרוּ יִשַׁע
וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבִי פֶשַׁע

פֶּשַׁע / תִּנְקָה וּכְעַל יָם תִּנְהַלֵּם
מִעֲתָה וְעַד עוֹלָם

39 לטהריהו אה [...] שהו ט 41 כיסיר (כי יסיר) עמי נוסף דו [...] יסי] כ 43 אשימך כ 44 אל] ח סר
ד / אביוניך א לאביוניך ד אביוניך כ / וערומיך א ד כ 47 ישמריך ד ה 49 תערב כ / ישועה כ 50 במצולת
ו / רשע ו כ 53 וכעל וכעל נוסף כ / ים סוף נוסף ב 54 עולם] לא ח ר יו נוסף ונשיר ג ונשיר לך וג'
מי כמוך ה ועל שפת וג' כ

41 טיפושיו: חטאיו הנובעים מכסילותו. 44 שלח ידך: לחלצם ממצוקתם. 45 תמצא ...
קמיך: על פי תה' כא, ט. 47 לח-מך < יברך: הלשון על פי שמ' כג, כה, והנושא הוא הקב"ה.
וכאישון ישמריך: הלשון על פי תה' יז, ח. 49 תערוב פילול: תפילתנו תערב לפניך.
50 תצליל ... כל פשע: הציור על פי מי' ז, יט. 51 תפתח ... ישע: יש' מה, ח.

ח. הזולת 'אם עוונינו ענו בנו ענייה'

אמת

אם עוֹנֵינוּ עָנוּ בְּנוֹ עֲנִיָּה
 לָךְ [נִתְּנָה] עַל סְתוּרָה וּגְלוּיָה
 עֲנִינוּ / בְּבִקְשֵׁתֵינוּ שׁוֹכֵן שְׁמֵי עֲלֵיָה
 כְּעֲנִיָּתָה / לְאַבְרָהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה

5 גְּעִית שְׁפִתֵינוּ שִׁלּוּם פְּרִים נְסוּחֵיחַ

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S H 4.24 (כולו, א); שם, T-S H 5a.19 (כולו, ב); שם, T-S NS 109.113 (64–56, ג); שם, T-S NS 124.90 (5–1, ד); שם, T-S NS 130.86 (53–44, ה); שם, T-S NS 131.42 (6–1, ו); שם, T-S NS 131.117 (המשכו סנקט־פטרסבורג, הספרייה הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 1116 (27–1, ז); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 137.2(c); שם, T-S NS 160.43 (17–סוף, ח); שם, T-S NS 137.3(d) (ט); שם, T-S NS 142.28 (30–1, י); שם, T-S NS 201.61 (64–56, יא); שם, T-S NS 202.22 (וחלק ממנו שם, T-S AS 111.132 (18–1, 30–24, יב); שם, T-S NS 206.43 (39–16, יג); שם, T-S NS 273.26 (27–1, יד); שם, T-S NS 277.95 (8–1, טו); שם, T-S NS 328.89 (28–5, יז); שם, T-S Misc. 36.164 (29–1, ק); שם, T-S AS 111.39 (16–1, קא); שם, T-S AS 112.171 (34–9, קב); שם, T-S AS 112.274 (55–סוף, קג); שם, T-S AS 112.301 (60–59, קד); שם, T-S AS 113.174 (4–1, קה); שם, T-S AS 113.185 (52–סוף, קו); שם, T-S AS 116.275 (23–15, 56–48, קי); שם, T-S AS 123.132 (56–סוף, קיא); שם, T-S AS 126.220 (12–8, קיב); שם, T-S AS 129.24 (7–4, קיג); שם, T-S AS 133.295 (10–3, קיד); שם, T-S AS 136.5 (47–42, 13–8, קיז); אוקספורד, בודליאנה (2722/1) Heb. f. 44 (44–1, ר); סינסינטי, HUC 1196 (22–1, ת); קמברידג', אוסף מוצרי IV 323 (36–סוף, י); ניו־יורק, בית המדרש לרבנים ENA 2840.30 (38–סוף, יא); שם, ENA 2851.27 (35–17, יב); שם, ENA 3684.7 (4–1, יג)

כותרת: זולת אחר לִ שְׁחִקִים א ת אחרת ד אחר ו ע י אחר לִ י זולת ט ק! זולת אחר ל אמת זולת פ זולת לכיפור ק [...].רת ק⁵ 1 עוננו ז י ק עווננו ק! ת סליחה ר / ענייה ב ו ז ט י פ ק ר י 2 לך] בכך ב ר / על] על כל נוסף ו ז ט י ל פ י חסר ק! / וגלויה א וגלויה י 3 עננו ב ד י / בבקשתנו י בביטוינו ק / שמ] חסר ר / עלייה ו ז ט י ק ק! 4 כשעניתה ט ק! כענית ע / לאברהם אבינו נוסף ת 5 געית ... נסוחיח] גדול שמך נשביח ק / גיעת א ת געיית ד ו י פ / שלום א פ ת בשלום ב בשילום ר / נשוחה א ו ז ט י ל ע צ ק¹⁰ ת נש[...] ד נסוחה ב פ ל[.].וחיח ק¹¹

רשימת האישים המופיעה בטור הרביעי של כל אחת ממחרוזות הפיוט מבוססת על המשנה בתענית ב, ד, אך מורחבת ממנה. נראה שתבנית הזולת שלפנינו מושפעת מפיוט קדום, ואפשר שהוא הליטניה השכיחה 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו'. ראו במבוא, בצד הערה 31. 1 אם ... בנו: על פי יר' יד, ז. 2 לך [נתן]דה: ההשלמה מכ"י א. סתורה וגלויה: חטאינו הגלויים והנסתרים. לצירוף ראו דב' כט, כח. 3 שוכן שמי עליה: כינוי להקב"ה. 5 געית שפתינו: תפילתנו. שפתינו שילום פרים: תפילתנו כתשלום לקרבנות שחדלו. הלשון על פי הושע יד, ג, וראו גם מדרשו בפסדר"כ שובה יט (מהדורת

כִּי / אֵין לָנוּ לֹא מִזְבִּיחַ וְלֹא זֹבִיחַ
עַגְנֹו / בְּדְרוּשְׁתֵּינוּ מוּחַל וְסוּלַח
כְּעַגְנִיתָ / לְיִצְחָק עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ

הָעוֹיֵנוּ וְהַרְשָׁעֵנוּ לְפָנֶיךָ אֵל
10 וּמְרוּב עוֹיְנֵנוּ אֵין יְדִינוּ לְאֵל
עַגְנֹו / בְּיִדוּיְנוּ מוֹשִׁיעַ וְגוֹאֵל
כְּעַגְנִיתָ / לְיִצְחָק כְּעֵלָה לְבֵית אֵל

כ"י ק

וְדָנוּ וְחַמְסָנוּ לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שָׁמַיִם
וּבְעוֹיְנֵינוּ חָרַב מְקוֹם עֲמִידַת [רַגְלֵי:]
15* עַגְנֹו / בְּחִינוּנֵי[נו] גְּ... יָם
כְּעַגְנִיתָ / לְיִצְחָק [בְּמַצְ]רֵיִם

זָכוֹר לָנוּ חֲסִידֶיךָ אֲשֶׁר לְאֶלְפִים נִצְוֹר
כִּי / כָּל קְהֵלֵינוּ לְרוֹב רַחֲמֶיךָ עֲצוֹר
15 עַגְנֹו / בְּחִינוּנֵינוּ עוֹנָה כָּל יְצוֹר
כְּעַגְנִיתָ / לְמוֹשֶׁה בְּנִקְרַאת הַצּוֹר

טְהוֹר מְהֵרָה סְבִיבֵינוּ תַּחְנָה

טַעֲמֵינוּ יוֹמְתֶךָ לְךָ בְּקִרְאֵת גְּר[וֹ]

6 כי] חסר ק / אין] יו"ד נוספה מעל לשורה ג ואין ק / לנו היום נוסף ק / לא] חסר צ ת / זבח א בו ז ט י
ל ע פ צ ק ר ת / זבח א בו י ל ע פ צ ק¹⁰ ת מזבח ק 7 בדרישתינו א ז ט י פ ק בדרישתנו ב ע צ ר בדרשתינו
ת / מוחל וסולח] מחלונות משיגה ק / מוחיל ר / וסוליה ר ק¹¹ ת 9 הרשענו והעונו בר 10 כי מרוב ק² / עוננו
י עוינינו ע עונונינו / ידינו אין ת בדינו ב ק⁹ 11 בוודינו לך נוסף ק¹ בוודינו א בוודיינו ב י ר ק⁹ ק¹² ת
בוודיינו צ בוודיינו ק / צור מושיע נוסף ק² 12 כשעניתה ט ק¹ / כעלה] חסר ב ק ק¹ ק⁹ ר ת / בת א בבית
ב ט ק ק¹ ק⁹ ר ת בית ז י 13 לנו] נוסף מעל לשורה ג חסר ע צ ק¹ ק² / רחמיך וחסדיך נוסף א ז ט י ל
צ ת רחמיך וח[... נוסף ק¹ רחמיך וחסד וחסד(!) נוסף ע רחמיך ק² חסדיך ר / נוצר (ותוקן בצד ק²) ק² ת
14 כל] חסר ב צ ר / קהלך א ז ט י ע צ קהליך ת / לרוב רחמיך] ליום זה (הזה ק²) ל ק² / לרוב] חסר א ע ת
היום ז ט י צ / לרחמיך א ז ט י ע צ לרחמים ת 15 בחינונינו לך נוסף ק¹ בחינונינו א ז ט י ל ע צ ת וחנינו ר /
לכל ק² 16 כשע ק¹ / בנקרת א ב ז ט י ע צ ק¹ ר ת [..]קרת ל 17 טעמנו ז י טעם לשונינו כ / לך יומתק א

מנדלבוים, עמ' 377): "ונשלמה פרים שפתינו", א"ר אבהו, מי משלם אותם הפרים שהיינו
מקריבים לפניך, שפתינו, בתפילה שאנו מתפללים לפניך'. 6 זוביח: כוהן המכהן. 7 עַגְנֹו <
בדרושתינו: לצירוף ראו תה' לד, ה. מוחל וסולח: כינוי להקב"ה. 9 העונונו והרשענו: ללשון
ראו תה' קו, ו ולנוסח הקבע של הוודי. 10 אין ידנו לאל: אין בנו כוח; השווה דב' כת, לב;
נחמ' ה, ה. 11 מושיע וגואל: כינויים להקב"ה. 12 כעלה לבית אל: ראו בר' לה, א. לכתבי
היד שאינם גורסים 'כעלה', כוונת הפייטן לבר' כה, יט. 13 חסדיך ... נצור: על פי שמ'
לד, ז. 13* ודנו וחמסנו: על פי לשון נוסח הקבע של הוודי. שוכן שמים: כינוי להקב"ה.
14 לרוב רחמיך עצור: התכנסנו בכדי שרחמיך יחולו עלינו. עצור: מכונס. 14* מקום
עמידת [רגל:]ים: כינוי למקדש, על שום תה' קכב, ב. 15 עונה כל יצור: כינוי להקב"ה.
16 בנקראת הצור: כמו 'בנקרת הצור', ראו שמ' לג, כב. 17 טעמינו: תפילתנו. בקראת:
גרסת רוב כתבי היד: 'בְּלִחְשֵׁת'. 17* טהור: פנייה להקב"ה בכינויו.

<p>כִּי / נִשְׁאָרְנוּ הַיּוֹם בְּלֹא מְמוֹנָה עַגְגָּנוֹ / בְּיַחְדָּנוּ שׁוֹמְיַע וְעוֹנָה כְּעַגְגֵּיתָ / לְמִשְׁחָה בְּסָנְהָ *20</p>	<p>לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זַעַם אֶף וְחָרוֹן עַגְגָּנוֹ / בִּישׁוּעָתֵינוּ וְנִגְלִיל וְנָרוֹן כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַהֲרֹן בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן *20</p>
<p>כַּבִּיר גְּאֻלֵּינוּ בְּזוֹרְעֵךְ הַחֶסֶף וְנִצָּא הַיּוֹם מִלְּפָנֶיךָ בְּלֹא כִּיסוּף עַגְגָּנוֹ / בְּלִחְשֵׁיתֵינוּ וְלֹא נִסּוּף כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַבּוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף</p>	<p>כְּלֵינוּ בְּיַד מִתְּבַל וְלַהֲרַג מְטִים וְעֲלִיךָ כָּל הַיּוֹם אָנוּ שְׁחוּטִים עַגְגָּנוֹ / בְּלִהְקֵתֵינוּ וְנִצָּא קְשׁוּטִים כְּעַגְגֵּיתָ / לְפִינְחָס כְּקִנְיָה בְּשׁוּטִים</p>
<p>מַחְסִינוּ מְעוֹלֵם רָם עַל רָמִים רַחֲמִים תִּמְצִיא לְמַעוֹטֵי עַמִּים עַגְגָּנוֹ / בְּנִאֲקֵתֵנוּ שׁוֹכֵן מְרוּמִים כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַהֲרֹן בְּלוֹבְשׁוֹ אוּרִים וְתַמִּים</p>	<p>מַחְלֵיתֵנוּ בְּיוֹם זֶה תּוֹחַשׁ וְתוֹרַגְלִי *25 וְהַמּוֹן רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ יִתְגַּלְגַּל עַגְגָּנוֹ / בְּנִאֲקֵתֵנוּ וְחִרְפֵּתֵנוּ תִּגְלִי כְּעַגְגֵּיתָ / לְיִהוֹשׁוּעַ כְּשִׁרְתָּ בְּגִלְגַּל</p>

ב ז ט י ל ע ק ר ת ה [...] יומתק ס לך [...] ק? / ימתק כ / בלחישת א ז ט י ל ס ע ז ה בלחיש[.] ק? בקריאת
ב כ ר 18 להעביר] ה"א נוספה מעל לשורה נ כי תעביר א ז ט י ל ע ק ת כי [...] ר ה להשבת ב ר הסיר
כ / זעם אף] אף וזעם א ת אף וזעם וחמה ב אף זעם ז ועף אף כ ה נגף ואף ס / זעם] חסר י ר / וחרון] חסר
א 19 בייחודינו א ז י ע צ ת ביחוד[.] ק? בייסודינו ט בשועינו ב בש[.] ה בישועתך ר / ונגיל] ונשמח ת
20 לאהרון ט ת 21 כלנו ב / ביד ... מטים] באפיך ועליך אנו שחוטים ר / ולהרג ב כ ס 22 ועליך ... שחוטים]
והננו לחרב ולהרג מטים ר / ועליך] כי עליך א ז ט י כ ע ת ה ותמיד כל היום עליך ב כי כל קהלינו עליך
ס ז / כל היום] חסר כ ס צ / אנו] חסר ס צ אנהנו כ 23 בלחשינו ע בלחשנו ה / ונהיה א ז ט י ס ע ז ה
24 לפנחס כ / כקנה] חסר ב כקניא א ז ט י ס ע ז ה כקנא צ בקנאותו ר / בשיטים ל ע 25 מחילתנו ב י ה / ביום
זה] חסר כ לפניך ר / ותגלגל א ותגולגל ז ט י ל ע ק? ה ותעגל ב כ ר ותוסגל צ 26 ה טור חסר א / כי המון ל
ק? המון ז ט י / מעיך ורחמיך ב ר / תתגלגל כ ת[.] לגל ה 27 בלהקתינו ב / וחרפתינו מעלינו נוסף ל וחרפה
מעלינו א ט י צ וחרפה [.] לינו ה וחרפה [...] ז / תיגל ב 28 ליהושע א ב ט י ל צ ק? ה / כשרת] חסר א ב

18 להעביר: בתחילה נרשם: 'לעביר', ולצורה ראו שמ"ב יט, יט, אבל עדיפה גרסת כתבי
היד: 'כִּי תַעֲבִיר'. זעם אף וחרון: לצירוף ראו תה' סט, כה. *18 ממונה: כינוי לכוהן העובד
במקדש. ראו משנה, יומא ג, א. 19 בישועתינו: באמצעות ישועתנו. עדיפה גרסת כתבי
היד: 'בְּיַחְדָּנוּ', בתפילתנו שבה אנו מייחדים אותך. *19 שומיע ועונה: כינוי להקב"ה.
21 ולהרג מטים: על פי מש' כד, יא. *21 כביר: פנייה להקב"ה בכינויו. בזרועך החסוף:
לצירוף ראו יש' נב, י. *22 כיסוף: בושה. 23 בלהקתינו: בעת שהתכנסנו לתפילה.
קשוטים: דוברי אמת. *23 נסוף: נכלה. 24 לפינחס קנה בשטים: ראו במ' כה, א–ג, וצ"ל
'כקניא'. 25 ותורגל: נראה שכוונתו: תהיה שכיחה ומצויה. ראו גרסת כתבי היד: 'וְתִגְלֵגֵל',
היינו: תחול עלינו. *25 מחסינו ... רמים: פנייה להקב"ה בכינויו. 26 והמון רחמיך: על
פי יש' סג, טו, וגרסת כ"י ב ו–ר: 'מְעִיךָ וְרַחֲמֶיךָ' על פי הפסוק. *26 למעוטי עמים: כינוי
לישראל, על שום דב' ז, ז. 27 וחרפתינו תגל: על פי יהו' ה, ט. תגל: תסיר. *27 שוכן
מרומים: כינוי להקב"ה. 28 כשרת בגלגל: נראה שרומז למילת בני ישראל, ראה יהו' ה,
ב–ט. *28 בלובשו אורים ותמים: ראו שמ' כה, ל.

שִׁים עֵינֶיךָ בְּנוֹ וְאֵל נְסוּפָה
 30 כִּי / גְדֹל כְּאֵיבֵינוּ וְלֹא מְצָאנוּ תְרוּפָה
 — — — —
 עֲנֹנוּ < / בְּעֵינֵינוּ וּמַחֵץ מִכְתֵּינוּ תְרַפֶּה
 כְּעֲנִיתָ < / לְשִׁמוּאֵל כְּזַעַק בְּ[מ]צְפָה

פָּנֵינוּ קָדְרוּ וְחָשְׁכוּ בְנוֹ עֵינַיִם
 כִּי / אֲשַׁמְתֵּנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם
 35 עֲנֹנוּ < / בְּצַעֲקֵתֵנוּ כְּמִבֵּין כְּרוּבִים שְׁנַיִם
 כְּעֲנִיתָ < / לְדוּיָד בְּצִיּוֹן וְלְשִׁלְמָה בְנוֹ בִירוּשָׁלַיִם <

כ"ר

קוּמָה לְרַחֲמֶיךָ אֵל חֲנוּן וְחֹמֶל
 קְדוֹשׁ קָשׁוּב שִׁיחֵינוּ כִּי כָל לֵב נִקְמַל
 כִּי / עַד עֶפֶר הִיגִיעוּנוּ כּוֹרְעֵי לְסִמְלָה
 וְהִצַּר הִיצַר וְהָרַס וְלֹא חֲמַל
 עֲנֹנוּ / בְּרַחֲשֵׁתֵינוּ וְאֶבֶד עוֹבְדֵי סִמְלָה
 40 כְּעֲנִיתָ < / לְאֵלֵיהוּ בְהַר הַכְּרִמָּל
 40* כְּעֲנִיתָ / לְאֵלֵיהוּ בְהַר הַכְּרִמָּל

שְׁקַעְנוּ וְטַבַּעְנוּ כְּטַבִּיעַת אֶדֶן

ק? ר? ה? 29 שית ק' / עיניך יו"ד ראשונה מעל לשורה נ עינך כ / בנו] עלינו א ט י ק? על...] ה / ואל
 נסופה] ונדוחינו (ונדוחנו ט) תאספה א ט י ק? ונדוחינו תאסופה ל נד...] ה / נסופה] נספה ב ניספה ר נאספה כ
 30 כאיבינו] מכאבינו כ כאבינו ק? [...]בנו ב / מצאינו ב מצינו כ ק? 31 בעינינו א ב ט ה בענינו כ בעניוינו
 ק? ר / מכותינו א / רפה א ט רפא כ ה תרפא ב 32 כזעק] חסר ב ר ה כזעק א ט כ 33 בנו] מנו ר / עינים] יו"ד
 ראשונה מעל לשורה נ ענים כ עיניים ר 34 אשמותינו א אשמתנו כ / השמים כ 36 לדוד א ב / בציון]
 חסר ב ר / ושלמה ב 37 לרחמינו א ב ט ס לרחמנו כ / אל] חסר א ב ט כ ס / חונן א ב ט כ ס / ומוחל
 ס 38 [...עונו עד [..]פרן / הגיעונו א ב כ ס / הסמל כ לבל ב ט 39 ברחשינו א ט / ברחישתנו ס ברינונינו
 / אל ... גומל] ובחסדים גומל כ / אל] חסר ב ס / רוב ב 41 שקענו ... אדן] שפלנו עד עפר וטבענו כאדן

29 נסופה: נכלה. ראו גרסת כ"י א: 'ונדוחינו תאספה'. *29 סופה וסערה: הצירוף על פי
 יש' כט, ו. אחזתנו וגם רעדה: ללשון ראו שם לג, יד. 30 גדל כאיבנו: הצירוף על פי
 איוב ב, יג. 31 ומחץ מכתנו תרפה: על פי יש' ל, כו. 32 כזעק ב[מ]צפה: ראו שמ"א
 ז, ה-ט. 33 וחשכו בנו עינים: לצירוף ראו איכה ה, יז. 34 אשמתנו ... לשמים: על פי
 עז' ט, ו. 35 כמבין כרובים שנים: כפי שענית לאבותינו בהתגלותך מבין שני הכרובים;
 ראו שמ' כה, כב. 37 קומה לרחמיך: הצירוף על פי תה' קב, יד, ועדיפה גרסת כתבי היד:
 'לרחמינו'. *37 נקמל: נדכא. 38 עד עפר היגיעונו: ללשון ראו יש' כה, יב. כורעי לסמל:
 כינוי לעובדי עבודה זרה. ראו גרסת כ"י ב: 'כורעי לבל'. *38 והרס ולא חמל: על פי איכה
 ב, יז. 39 ברחישתנו: בתפילתנו. רב טוב גומל: הלשון על פי יש' סג, ז. *39 עובדי סמל:
 כינוי לעובדי עבודה זרה. 40 לאליהו בהר הכרמל: ראו מל"א יח, לו. 41 שקענו וטבענו:
 מטפורה לצרות הגלות. כטביעת אדן: כפי שאדני המבנה משוקעים בקרקע, והלשון על פי
 איוב לח, ו. ראו גרסת כ"י כ: 'אָבָן', והשוו שמ' טו, ה.

[שׁוֹבֵינּוּ וְשׁוֹבְבֵי]נוּ וְהָשִׁיב מִמֶּנּוּ חֶרֶב אֶל נַדָּן
 עֲנֹנוּ / בְּתַעֲנִיתֵינוּ וּמִטּוֹבְךָ נִתְעַדָּן
 כְּעֲנִיתָ / [לְאֵלֵי]שָׁע עַל הַיַּרְדֵּן

45 שֹׁבְבֵינוּ הַיּוֹם לְהוֹסִיף עַל כָּל תְּהַלְתֶּיךָ
 וְאֵל תִּמְנַע מִמֶּנּוּ רֹב מְחִילְתֶּיךָ
 עֲנֹנוּ / בְּוִיעוּדֵינוּ וְעִזּוֹר קְהִלְתֶּיךָ
 כְּעֲנִיתָ / לְחִזְקֵהוּ 'שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלְתֶּיךָ'

[לְךָ נִתְּנָה] עַל זְדוֹן וּשְׁגָגָה
 50 כִּי / מְרֹב גְּזִירוֹת אֲחֻזְתָּנוּ דְּאָגָה
 עֲנֹנוּ / [בְּיוֹם צָרָה] וּפּוּגָה
 כְּעֲנִיתָ / לְיוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה

מִמְּעוֹן קְדִשְׁךָ [הַ]שְׁקִיפָה שׁוֹכֵן שָׁמַי עֲלִיּוֹת
 כִּי / שְׁמֶךָ נִקְרָא מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת

ר / שׁוֹקַעְנוּ כּ / בְּטַבִּיעַת בּ / אֲבָן כּ 42 [שׁוֹבֵינּוּ] ... נַדָּן] כִּי שׁוֹחַתְנוּ בַחֲרֵב נִידָן א [..] שׁוֹחַתְנוּ בַחֲרֵב נַדָּן
 ט כִּי [.... ....] נַדָּן / [שׁוֹבֵינּוּ]] שׁוֹב וְ / שׁוֹבְבֵינוּ כּ / וְהִשְׁבּ וְ / מִמֶּנּוּ] נּוֹסֶף מֵעַל לְשׁוֹרָה גַּחֲסָר בּ כּ ר וּ
 43 בְּתַעֲנִיתֵנוּ בְךָ / וּבִטּוֹבְךָ א ט 44 כְּעִנִּיתָ כּ / עַל יַד נּוֹסֶף וְ / שִׁפְתַּי הַיַּרְדֵּן נּוֹסֶף בּ ר / הַיַּרְדֵּן] לְאַחֲרָיו נּוֹסֶף
 אֵל הוֹרַתְנוּ בּ אֵל מֶלֶךְ ר 45–60 הַטּוֹרִים חֲסָרִים א 45–64 הַטּוֹרִים חֲסָרִים ב 45 סִגְבֵינוּ הַ שׁוֹגְבָנוּ כּ
 שִׁגְבָנוּךָ וְ / לְהוֹאִסִיף כּ / כָּל] חֲסָר ה ט כ 12 / תְּהַלְתֶּךָ כּ תְּהִילּוֹתֶיךָ ק 12 [..]הַלְתֶּךָ וְ 46 וְאֵל] כִּי לֹא ה ט וְךָ /
 מְחִילְתֶּךָ כּ מ...[תְּךָ וְ 47 בּוִיעוּדֵינוּ לְךָ נּוֹסֶף ה ט בּוִידֵינוּ כּ / וְעִזּוֹר קְהִלְתֶּיךָ] לְמַעַן מִלְתֶּךָ כּ / וְעִזּוֹר הַ לּוֹעֵד
 וְ / בְּעַד קְהִלְתֶּיךָ נּוֹסֶף ה ט קְהִלְתֶּיךָךָ קְהִלּוֹתְךָ וְ 48 לְיַחֲזִיקֵהוּ ה ט כּ / בְּנוֹאֵם שְׁמַעְתִּי נּוֹסֶף כּ / תְּפִלְתֶּיךָ הַ
 תְּפִלְתֶּךָ כּ וְ 49 [לְךָ]] לְפָנֶיךָ הַךָ / וְעַל שִׁגְגָה כּ 50 כִּי] חֲסָר וְ / מְרֹב וְ / גְזִירוֹת] חֲטָאֵינוּ ה ט וְךָ חֲטָאֵנוּ ק?
 אֲשַׁמְתֵינוּ כּ עוֹנֵינוּ וְ / אֲחֻזְתָּנוּ] נִפְשֵינוּ הַ וְנִפְשֵינוּ ט נַפ[...נָו]ךָ 51 [בְּיוֹם צָרָה] וּפּוּגָה] בִישׁוּעַתֵינוּ מִצָּרָה גְדוּלָה
 כּ / צָרָה וּפּוּגָה] זֶה וְרַחֲמִים נִשְׁיָגָה וְ 52 בְּמַעֵי ה ט וְ / הַגְדָּה(1) ט הַדָּגָה כּ 53 שׁוֹכֵן] וּמְרוֹם וְ 54 קְרָאנוּ ט ק'ךָ וְ

42 [שׁוֹבֵינּוּ וְשׁוֹבְבֵי]נוּ: הַהִשְׁלָמָה מִכ"י ב. כּוֹנְנָתוֹ: הַשִּׁיבָנוּ אֵלֶיךָ, וְלִשְׁוֹן רָאוּ תְהָ פֵה, הַ; יח' לט, כּו. וְהָשִׁיב ... נַדָּן: עַל פִּי דְהִי"א כּא, כּו. 43 וּמִטּוֹבְךָ נִתְעַדָּן: הַלְשׁוֹן עַל פִּי נַח' ט, כּה. 44 [לְאֵלֵי]שָׁע: הַהִשְׁלָמָה מִכ"י ה. רָאוּ מִל"ב ב, יד. 45 לְהוֹסִיף ... תְּהַלְתֶּיךָ: עַל פִּי תְהָ עָא, יד. 46 וְאֵל: נִרְאִיתָ גִרְסַת כ"י ה: 'כִּי לֹא'. 47 בּוִיעוּדֵינוּ: בְּהַתְּכַנְסוֹתֵנוּ לְתַפִּילָה. 48 שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלְתֶּיךָ: מִל"ב כ, ה; יִשׁ' לַח, ה. 51 [בְּיוֹם צָרָה]: הַהִשְׁלָמָה מִכ"י ה. וּפּוּגָה: וְדַאבוֹן נִפְשׁ. 52 לְיוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה: יוֹנָה ב, ב. 53 מִמְּעוֹן קְדִשְׁךָ [הַ]שְׁקִיפָה: עַל פִּי דָב' כּו, טו. שׁוֹכֵן שָׁמַי עֲלִיּוֹת: כִּינּוּי לְקַב"ה, וְ'עֲלִיּוֹת' כְּתִיאֹר לְשִׁמִּים עַל פִּי תְהָ קָד, ג. 54 שְׁמֶךָ ... תַּחְתִּיּוֹת: עַל פִּי אֵיכָה ג, נה.

55 <ע-גנו> / בְּנִאֲקֵתֵינוּ מִיַּד פְּרִיץ חֵיוֹת

כְּעֶ-גִּיתָ / לְדַגֵּי־אֵל מְבוֹר אַרְיוֹת

יְקַדְמוּנוּ רְחֵמֶיךָ וְלֹא נִתְבַּיֵּשׁ

[...] אוֹיְבֵינוּ תוֹכְלִים אֲשׁ

[עגנו] / בְּזַעֲקֵתֵנוּ אֲשׁ אוֹכְלָה אֲשׁ

60 כְּעֶ-גִּיתָ / לְחַנְנִיָּה וּמִישָׂאֵל וְעֲזַרְיָה מִתּוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ

כְּלֵינוּ וְקַמְלָנוּ כְּקִנְהָ וְסוּף

מִסְטִי[ג]יְנוּ וּמִחֲטֵאֵינוּ הַיּוֹם יְסוּף

<ע-גנו> / בְּהִגְיוֹנֵינוּ בְּרוּעֵךְ הַחֲסוּף

כְּעֶ-גִּיתָ / לְמִשָּׁה וְלֵאֲבֵתֵינוּ עַל יַם סוּף

55 בנאקתינו ... חיות] בנשיאת ידינו מול שרפים וחיות ו / בנאקתינו] בנשיאתנו יד שך בועקתינו כ / מיד] כמבין כ 56 בבור ג טן 57 יה יקדמונו נוסף בן / רחמך כ / ואל כן / נתבייש ג ח ט ק³ [...]ביישך 58 כי טובות רבות להנחיל אוהבך יש ג ט חך ו להנחיל לעמך טובך יש כ כי טובו[. ר...]ת להנחיל אוה[... ..] ק³ 59 בצעקתינו ח ט כ / אכלה ון 60 מישאל ג / מתוך] חסר ג ח כן בתוך ט ק⁴ / בכבשן ג חך ו מכבשן כ / אש כן 62 מסטי[ג]ינו ... יסוף] כי מחטיאנו (מחטיאנו ט ל) ידחו וכל אספסוף (האספסוף ח) א ח ט לך כי מרוב חטיאנו הגה ידיחנו כל זד ויהיר וכל אספסוף ג רודינו ידחה ומ[...ינו יסוף כ מש[... ידחו [... יסוף ון .] טיאנו ידחו וכל [...]ק³ כי מח[... ..] אספסוף ק³ 63 בהגיונו ח בתחנונו כ / וברועך כ 64 ולאבותינו א ח כך ו אבותינו ג ט ק³ ולאבותנו ל / סוף] ונשיר לך שיר חדש וגמר א ועל שפת הים ראו עמך את גבורתך והאמינו בך ובמשה עבדך בגילה ג ונשיר וג' ח ט ונשיר לך וג'ך גמרה כ [...] שפת ים סוף ק³

55 בנאקתינו: ראו גרסת כ"י ט: 'בְּנִשְׂאֵינוּ כְּפִינוּ', והשוו לטור 27. פריץ חיות: כינוי לאויבי האומה, על פי יש' לה, ט. 56 לדגיאל מבור אריות: ראו דנ' ו. 57 יקדמונו רחמך: תה' עט, ח. 58 אויבנו תוכלים אש: השוו תה' כא, ט-י, אך גרסת רוב כתבי היד: 'כִּי טוֹבוֹת רְבוֹת לְהַנְחִיל אוֹהְבֶיךָ יֵשׁ', על פי מש' ח, כא. 59 אש אוכלה אש: כינוי להקב"ה, וראו דב' ד, כד. 60 לחנניה ... האש: ראו דנ' ג. 61 וקמלנו כקנה וסוף: על פי יש' יט, ו. 62 מסטי[ג]ינו ... יסוף: ראו גרסת רוב כתבי היד: 'כִּי מִחֲטֵאֵנוּ יְדַחוּ וְכָל אֶסְפוּף'. 63 בהגיונו: בזכות זמרתנו. בזרועך החסוף: הצירוף על פי יש' נב, י, וראו טור * 21 לעיל.

ט. זולת לשבת וליום הכיפורים 'וידבר אמריו להציל מפרך'

זולת לשבת ועשור

אָמְרִיו לְהַצִּיל מִפְּרָךְ	וַיְדַבֵּר	
בֵּי אֶרֶץ לְחֻמוֹקֵי יֶרֶךְ	שִׁיר הַשִּׁירִים	
גְּדוֹלַת שַׁבָּת וְעֶשְׂרֵי תְּבוּ[ע] צוֹרֶךְ		
וְאָמַר סוּלוֹ סוּלוֹ פָּנּוּ דָרֶךְ		
דוּבַר צָדֵק לְאֲבֹן מַעֲמָסָה	וַיֹּאמֶר	5
הַמְּלַבֵּין כְּשֶׁלֶג חֲטָאֵי לְכַבֶּסָּה	יִשְׁקִינֵי	
וַיַּעַד שַׁבָּת וְעֶשְׂרֵי רֵוַח לְחַפְּשָׁה		
כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשְׂאָ		
זָךְ וַיִּשָּׂר אֶל מִשְׁמֵר יְהוּיָרִיב	בְּזֹאת יְבוֹא	
חֲסִיד וְנֶאֱמָן בְּגִשְׁתּוֹ לְהַקְרִיב	לְרִיחַ	10
טוֹעֲמֵי שַׁבָּת וְעֶשְׂרֵי נֹה מִתְּרִיב לְהַחְרִיב		
כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב		

מקורות: אוקספורד, בודליאנה (Heb. d. 57 (2745/3), דף 19 (14–1) 'משכני', נוסח היסוד לטורים 13–1, ג); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 273.26 (10–32), נוסח היסוד לטורים 14–32, א); שם, T-S AS 112.274 (1–2, ב); שם, T-S AS 112.301 (1–5, ג); פריז, אוסף מוצרי IV 323 (18–1, ד)

כותרת: אחר לשבת ועשור (ועשר ב) ב ד 2 ביאר ד 7 ויעוד ד 10 חסיד] ח"ת מתוקנת ג 11 מחריבם א

פתיחות מקראיות: ויק' טז, א ואילך ושה"ש א, א ואילך; סיומות מקראיות: יש' נז, י ואילך. 1–4 וידבר ... דרך: נראה שמשמע המחרוזת כולה הוא: הקב"ה דיבר כדי להציל את ישראל מעונש ('מפרך'), ביאר להם איך לתבוע את צורכיהם מהקב"ה ביום הגדול, הוא 'שבת ועשור', יום הכיפורים שחל בשבת, וקרא לישראל לסול את דרכם ולחזור בתשובה כדי שיהיו ראויים שתפילתם תתקבל. 2 לחמוקי ירך: כינוי לישראל, על שום שה"ש ז, ב ומדרשו. 3 תבונ[ע] צורך: לשון תפילה; ראו ירושלמי ברכות ד, ד [ח ע"ב] ועוד הרבה. וההשלמה מכ"ג. 5 דובר צדק: כינוי להקב"ה, על שום יש' מה, יט. לאבן מעמסה: כינוי לישראל, על שום זכ' יב, ג. 6 המלבין ... לכבסה: כינוי להקב"ה, על שום תה' נא, ט (השוו גם יש' א, יח). 7 ויעד: קבע, או: צירף. רוח לחפשה: כדי למצוא לישראל רווחה ונופש מחטאיהם וממלאכתם. 9 זך וישר: נראה ככינוי לכוהן הגדול, והצירוף על פי מש' כא, ח ועוד. אל משמר יהויריב: נראה שכוונתו: מקום משמר יהויריב, הוא בית המקדש. 10 לריח: כוונתו לריח הקטורת או לריח הניחוח של הקרבנות. חסיד ונאמן: כינויים לכוהן הגדול. 11 טועמי ... להחריב: למען ישראל החרב את נוה מחריבם. טועמי שבת ועשור: למען ישראל, ומשמע הכינוי: טועמי עונג השבת, או: למען המתפללים ביום השבת ויום הכיפורים.

<p>יְלַבֵּישׁ בְּבוֹאוֹ לְנוֹיָהוּ כִּי תוֹרַת אֲמַת הַיְתָה בְּפִיָּהוּ לְקִיַחַת שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר אִם יַעֲכְבוּהוּ בְּעֶזְרֵן בְּצֵעוֹ קִצְפָּתִי וְאַכְהוּ</p>	<p>כְּתַנֶּת בְּד קִדְשׁ מְשַׁכְנִי</p>	15
<p>מְקַהְלֹת תַּמִּים נִיְהַג לְכַפֵּר שְׂמֻצָּה וְכַתְמִים סְלִיַחַת שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר לְהַעֲבִיר אֲשָׁמִים דְּרָכָיו רֵאִיתִי וְאַרְפָּאָהוּ וְאַנְחָהוּ וְאַשְׁלֵם נִיחֻמִּים</p>	<p>וּמֵאֵת עֲדַת שְׁחֹרָה</p>	20
<p>עוֹלַת כְּפוּרִים לְרוֹכֵב רִבּוּתִים פְּזוּרָה בֵּין הַמְּשַׁפְּתִים צִיּוֹי שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר לְהַגִּישׁ בְּנַעֲמֻתִים בוֹרָא נִיב שְׁפָתִים</p>	<p>וְהַקְּרִיב אַל תִּרְאוּנִי</p>	
<p>קְדוּשַׁת נְבוֹנִים לְשֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ רְמִיזוֹת סֵדֵר עֲבוּדָה אֲשֶׁר כִּהֵן נִפְרָשׁ שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר מְכַל יָמִים הוֹפְרָשׁ וְהַרְשָׁעִים כִּיִּם נִגְרָשׁ</p>	<p>וְלָקַח הַגִּידָה לִּי</p>	25
<p>שְׁנֵי גוֹרְלוֹת לְכַפֵּר פְּשָׁעִים תַּמּוֹת שַׁעֲשׂוּעִים סֵדֵר שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר קָרְבַּן אַחִים וְרַעִים אֵין שְׁלוֹם [אָמַר אֱלֹהֵי לְרָשָׁעִים]</p>	<p>וְנָתַן אִם לֹא תִדְעֵי לָךְ</p>	30

13 ילבש א / [...]נוהד 27 הופרש] ו' מעל לשורה א

13 ילבש: מוסב על הכוהן. לנויהו: אל המקדש. 14 משכני: קרב את ישראל אליך. כי ... בפיהו: בזכות הכוהן, ועל פי מלאכי ב, ו. 15 לקיחת שבת ועשור: קרבנות היום. אם יעכבוהו: יורד אל הסיומת המקראית – הקב"ה יעניש את הכוהן אם יעכבו את קרבנותיו. 17 מקהלות תמים: כינוי לישראל. 18 שחורה: כינוי לכנסת ישראל על פי שה"ש א, ה ומדרשו. ניהג: לימד, הנחה. שמצה וכתמים: חטאים. 21 לרוכב רבותים: כינוי להקב"ה, על שום תה' סח, יח, ו'רבותים' כינוי למלאכים. 22 בין המשפתים: אונקלוס תרגמו (בר' מט, יד): 'בין תחומיא'. 23 ציוי: קרבן. בנעמימותים: בנועם, או: בשירה ובזמרה, ויורד לסיומת המקראית. 25 קדושת נבונים: נראה שהוא כינוי לכוהן הגדול. לשם המפורש: את הגורל שרשום עליו השם המפורש. 26 נפרש: רמזיו וסודותיו של סדר העבודה שבוארו לכוהן. 27 הופרש: נבדל, יחד. 30 תמות שעשועים: כנראה כינוי לכנסת ישראל התמה. 31 אחים ורעים: כינוי לישראל, על פי תה' קכב, ח.

י. מי כמוכה 'אדון הסליחות אלוהי הרוחות'

מי כמוכה באלם יי מי כמוכה

מי כמוכה אָדוֹן הַסְּלִיחוֹת אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת
בְּיוֹם כִּיפּוּר מֵאֲזִין שְׁיִחוֹת
גּוֹלָה עֲמוּקוֹת וּמִבְּאֵר פְּעֻנוֹחוֹת
דּוֹרֵשׁ וּמִבִּין עַל עַם בְּטוּחוֹת

5 אין כמוך ואין דומה לך

מי כמוכה הַנוֹטֵעַ אֲזַנִּים וְיוֹצֵר עֵינַיִם
וּבוֹרֵא נֵיב שְׁפָתַיִם
זִירוֹ יָדַיִם וְחִילֵק רַגְלָיִם
חוֹפֵשׁ מֵעַיִם וּבוֹחֵן סָרְעָפִים

10 אין כמוך ואין דומה לך

כפיפה

מי כמוכה אל רוגע היָם
ומי דומה לך גוער בָּיָם

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 109.113 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 133.108 (16)–
סוף, א); שם, T-S NS 137.3(d) (כולו, ב); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 96/19 (כולו, ג); בודפסט, אוסף
קויפמן 108 (66), דף 1 (כולו, ד); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3237.1 (8–סוף, ה); שם, ENA 3741.5
(11–45, 1); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 (16–22, ז); שם, T-S AS 133.55 (22–סוף, ח)
נדפס: פליישר, היוצרות, עמ' 429–431.

1 כמוך ג [...] וכה ד / הרוחות [...] תות ד 2 כפור ב ג 6 מי כמוכה חסר ג / ויצר ג 8 וחזק ג ד ה [...] זק ב
9 שרעפים ב ג 10 לך [...] לאחריו נוסף [...] כמ' ה 11 כפיפה חסר ב ג ה / כמוכה ג / אל חסר ג
12 אל גוער ג [...] ד) נוסף ג ד

1 אדון ... הרוחות: כינויים להקב"ה. אלוהי הרוחות: על פי במ' טז, כב; שם כז, טז.
2 שיחות: תפילות. 3 גולה עמוקות: על פי איוב יב, כב. פענוחות: נסתרות. 4 בטוחות:
את מסתריו של העם, ולצורה השווה תה' נא, ח. 6 הנוטע ... עינים: על פי תה' צד, ט.
7 ובורא ניב שפתים: על פי יש' נז, יט. 8 וחילק: נראה שצ"ל: 'חִילֵק', כגרסת שאר כתבי
היד. 9 ובוהן סרעפים: על פי תה' קלט, כג. 11 רוגע היָם: ראו יש' נא, טו. 12 גוער

גְּבוּל שָׁם לַיָּם	
מֵיָם עַד יָם	
עַד פֹּה אוֹמֵר לַיָּם	15
וּמַחְרִיב לְשׁוֹן יָם	
וְטִיבֵעַ צָרִים אֶל תּוֹךְ הַיָּם	
וְהוֹצִיא זְרִיזִים מִתּוֹךְ הַיָּם	
יָדוּ נְטָה עַל הַיָּם	
הַיָּם / רָאָה	20
נְבוּאָה כְּנַבְאָה	
שִׁירוֹ לַיָּם כִּי גָאָה גָאָה	
מִי כְּמִכָּה	
טְהוֹר אַתָּה וּמְשַׁרְתִּיךָ טְהוֹרִים	
[יְחִיד] וּמְיֻחָד נְאֻדָּר בְּאֲדִירִים	
כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת בְּמִצּוֹלוֹת סְתָרִים	25
לְתַפְלַת יִשְׂרָאֵל תִּפְתַּח שְׁ[עַר]־יָם	
אֵין כְּמוֹךָ וְאֵין דּוֹמֶה לָךְ	
מִי כְּמִכָּה	
מְלֶךְ מְרַחֵם וּמַעֲבִיר עוֹן	

14 ועד בגדה ה' 15-16 הטורים חסרים ו / פה תבוא נוסף בגדה / אמר בגדה / לים] לאחריו נוסף משביח שאונים בגדה ז 16 ומחרים דוהחרים ז [...]רים ה 17 טורים 17-18 חסרים ז / טורים 17-18 נתחלפו ג / זדים בגה זידים ד / אל תוך] בתוך ג ד 18 ידדים בו 21 נבואה] חסר ונביאה א ז / כניבאה ד ז 23 מי כמכה] חסר ד / ק[...שים ה 24 אדיר ה / באדירים] לאחריו נכפל יחיד ומיוחד נאדר באדירים ב 25 ומשליכם במצולות נוסף ו / למצולות ג ד 26 לתפילת ג 27 דומה לך] זולתיך ג ד 28 מי כמכה] חסר ג ד

בים: על פי נח' א, ד. 13 גבול שם לים: על פי יר' ה, כב. 14 מים עד ים: הלשון על פי תה' עב, ח ועוד. 15 עד ... לים: על פי איוב לח, יא, וצ"ל: 'פה תבוא', כגרסת כתבי היד. ברוב כתבי היד נוסף לאחר הטור טור נוסף: 'מְשִׁבִּית שְׁאוֹן יָם', על פי תה' סה, ח. 16 ומחריב לשון ים: על פי יש' ג, ב. גרסת כ"י ד ה: 'וּמַחְרִיבִים', ועל פי יש' יא, טו. 17 צרים: כינוי למצרים, ונראית יותר גרסת כתבי היד: 'זְרִיזִים'. 18 זריזים: כינוי לישראל. 19 ידו ... הים: יש' כג, יא. 20 הים ראה: תה' קיד, ג. 21 נבואה כנבאה: את נבואתה של מרים. ראו גרסת כ"י א: 'נְבִיאָה'. 22 שירו ... גאה: שמ' טו, כא. 24 [יחיד]: ההשלמה מכ"י א. 25 כובש: מסתיר. במצולות סתרים: בסתרי מצולות, סמיכות הפוכה, והציור על פי מי' ז, יט. 26 לתפלת ישראל: הציורף על פי מש' טו, ח. ש[ע]ר־יָם: ההשלמה מכ"י א.

נוֹרָא בְּהִסְיָרְךָ הַיּוֹם עֹן
 [שָׂא נָא סִלַּח נָא לְעַם כְּבֹד עֹן]
 עוֹבֵר עַל פְּשַׁע וְנוֹשֵׂא עֹן

30

אֵין כְּמוֹךָ [וְאֵין דוֹמָה] לְךָ

כפיפה

מִי כְּמִכָּה אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת
 וּמִי דוֹמָה לְךָ מְאֹזֵין שִׁיחוֹת
 [מְבַרֵךְ] אַרוּחוֹת

35

לְהוֹגֵי פְּצִיחוֹת

מִיִּשְׂר אַרְחוֹת

לְהוֹלְכֵי נְכוּחוֹת

מְשֻׁבְּעֵי בְּצַחְצַחוֹת

לְשׁוֹכְנֵי צְחִיחוֹת

40

בְּיַדְיוֹ הַפְּתוּחוֹת

מְכַלְכְּלֵי בְּרוּחוֹת

מְדַחֵה אֲנָחוֹת

מִמְשׁוֹחַחִים סְלִיחוֹת

מְעַנְג בְּשׁוֹן] בַּע שְׁמָחוֹת

45

[?] שְׁמַחוֹךְ שְׁמָחוֹת

29 נורא [חסר ג / היום] חסר ו 30 [סלח נא] חסר ו / עם ה 31 הטור חסר ד / עובר על פשע] חסר ג / נושא ו 32 הטור חסר ב ו / [דומה] לך] כמעשיך ג כמע' ד 33 מי] לפניו נוסף ל כפיפה ב ל ו [...]. יפה ח / כמוכה ג 37 מיישר ב ה ח / ארוחות ג 38 הולכי ג ד 39-40 הטורים חסרים ג ד 40 שוכני ב ו / צסחוות(?) א 41 בידו ד [...]. ידו הו 42 ברוחות א ג ד 43-44 הטורים חסרים ג ד 44 משוחחי א ב מסוחחי ה 45 מענג במנוחות נוסף ג ד [...]. עונג במנחות נוסף ה / בשבע ו / שמחות] לאחריו נוסף משביח בצחצחות שוכני צחיות ג ד 46 הטור חסר א ב ג ד ה

29 נורא: פנייה להקב"ה בכינויו. בהסירך היום עון: ללשון ראו יש' ו, ז. 30 [שא ... עון]: ההשלמה מכ"י ב. לעם כבוד עון: כינוי לישראל, על פי יש' א, ד. 31 עובר ... עון: על פי מ' ז, יח. 33 אלהי הרוחות: ראו טור 1 ובביאורו. 34 מאזין שיחות: ראו טור 2 ובביאורו. 35 [מברך]: ההשלמה מכ"י ג. ארוחות: את מזונו של האדם. 36 להוגי פציות: לאומרי תפילות. 37 מישר ארוחות: לצירוף ראו מש' ג, ו. 38 הולכי נכוות: להולכים בדרך הישר. 39 משביע בצחצחות: על פי יש' נח, יא. 40 לשוכני צחיות: על פי תה' סח, ז. 42 ברוחות: בשפע. 44 ממשוחחים: ממתפללים. 45 בשן] בע שמחות: על פי תה' טז, יא. 46 [?] שמחוך: נושא הטור הם ישראל.

[שְׁמַחֹת] / הַנְּחִיל לְעַם אֱלֹהִים
וּמִחֲסוֹרֵם תִּמְלֵא
נֹרְאָה תְהִלּוֹת עוֹשֶׂה פֶלֶא

זֶה צוֹר

יא. יי מלכנו 'סברנו ותוחלתנו עינינו תלויות לך'; ועד מתי 'ועד מתי קצנו ארך ורחק'

יי מלכינו

סִבְרָנוּ וְתוֹחֲלֵינוּ עֵינֵינוּ תְלוּיֹת לְךָ
שֵׁים עֵינֵיךָ בָנוּ וְלֹא נֹאבֵד לְמוֹלְךָ
סָבּוֹל נָא אַבּוּדֵינוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלְךָ
סִפְרַעַל לְקַבְּצֵינוּ כְּבִטְחוֹן מִיְלוּלְךָ
שְׂאֵי סָבִיב עֵינֵיךָ וְרָאִי כְּלָם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לְךָ 5

47 [שמחות] חסר א / הנחיל א ב ג ד / לעם אלה] להם ב 48 ומחוסרם ג / תמלה ד 49 תהלות ד / פלה ד זה צור] מי כמוך ממליך כל מלך ב ד מי כמוך ממליך ג [...]. ממליך ה

יא. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 109.113 והמשכו שם, T-S NS 125.29 (כולו, א); שם, T-S NS 137.2(c) והמשכו שם, T-S NS 118.298 (18-1), ב); שם, T-S NS 137.2(f) והמשכו אוקספורד, בודליאנה Heb. d. 57 (2745/3), דף 19 (כולו, ג); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 199.165 והמשכו שם, T-S NS 202.21 (3-1), 17-11, 24-סוף, ד); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 96/19 (14-1), ה); לונדון, הספרייה הבריטית T-S Or. 5557 E 27-28 (10-סוף, ו); בודפסט, אוסף קויפמן 50 (8), דף 1 ע"א (26-סוף, ז); שם, 108 (66), דפים 1-2 (כולו, ח); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3237.1 (19-1), ט); שם, ENA 947.13-14 (14-סוף, י) נדפס: פליישר, היוצרות, עמ' 329-330.

כותרת: יי מלכנו סגארי ד 1 סברינו א ג ד [..] רינו ט / ותוחלתנו ב ה ט 2 עינך א / בנו] [..] לינו ח / ואל א ב ג ד ח / למולך] חסר ה 3 אבודנו ב אובדנו ה אובדינו ח / ונסתופף א להסתופף ח / בצלך א ב ג ה ח 4 סף רעל א ב ג ה סף [...] ט / לקבצנו ב קבצנו ה קבצנו ח / הבטחה א כבטחונות ב ג / מולך ה 5 וראי] חסר א /

47 [שמחות] הַנְּחִיל: ההשלמה מכ"י ג. לעם אלה: ראו שמ"א ב, כג. 49 נורא ... פלא: שמ' טו, יא.

יא. 1 סברנו ותוחלתנו: פנייה להקב"ה בכינויו. 2 ולא: גרסת רוב כתבי היד: 'ואל'. 3 סבול: שא. אבודינו: נידחנינו. 4 ספרעל: כינוי לירושלים, על פי זכ' יב, ב. כבטחון מילולך: כהבטחת דברך. 5 שאי ... לך: יש' מט, יח; שם ס, ד. 6 קיצינו: זמן גאולתנו.

ועד מתי

[ועד מתי] קיצינו רחוק וארץ
 ובארצות הגוים היינו בפרך
 וניגש חורש בקוצר ודורך
 ומן היום הזה נחלתינו ברך
 ואמר סולו סולו פנו דרך 10

לשאול געו חיינו ורוחינו קצרה
 לכדונו צרינו כאשה מצירה
 לך קוינו עונה בעת צרה
 לאשר הבטח[תנו] רוחינו נצרה
 לא תקום פעמים צרה 15

יום צרה וציקה באויבינו יגדול
 יום חשך ואפלה ממנו יחדול
 יום ענן וערפל המון לאמים ידול

כולם בג הח 6 קצינו בג הח ט [צונו א 7 גוים א ג הט גויים ח / היינו] משלו בנו א עבדים [ע... ג] משלו בנו בג הח ט 8 ונגש א בג הח ט / ודרך הח דורך ט 9 הטור חסר ה י / תברך א ג ט 10 סלו סלו 11 ורוחנו בג [..]חנו ה 12 צרים א בג דו ח ציר[..] ט / והיינו כאשה [כאש] ה) נוסף א בג ד ה והיינו [....] נוסף ט וה[....] ח / מצרה א בג ד ה ח [צרה ט 13 קוינו] חסר ג קראנו א דו ח ט / בעת] חסר ח / בצר[.] ח 14 רוחנו ג נפשנו י / נעצרה א גו ח נעצר[.] ט קצרה ד נוצרה י 15 לכן לא נוסף ד 16 יום] ועד מתי נוסף לפניו א / וציקה] חסר ד ומצוקה א בג ו וצוקה ח י / באויבינו] עתה א בג דו ח [..]ה ט ממנו י / יחדול י 17 הטור חסר א / חושך ו / ואפילה ו ח / ממנו יחדול] על אויבינו יגדול י / מנו ג ו 18 המון לאמים] שאון לאומים א ג הו ח ט / ידול] חסר א בו ידול נוסף ג בו תדול נוסף י

7 ובארצות הגוים: לצירוף ראו תה' קה, מד. היינו בפרך: הלשון עילגת, וגרסת כתבי היד: 'עבדים משלו בנו בפרך', ועל פי איכה ה, ח. 8 וניגש ... ודורך: עמ' ט, יג. אפשר שאלו מטפורות לעינויי העם (השווה תה' קכט, ג), אך אפשר שזו כבר תפילה לעת הגאולה. 9 ומן ... ברך: ראו חג' ב, יט. 10 ואמר ... דרך: יש' נו, יד. 11 לשאול געו חיינו: הלשון על פי תה' פח, ד. 12 כאשה מצירה: כאישה שתקפוה צירי לידה. על פי יר' מח, מא; שם מט, כב, ועדיפה גרסת כ"י א ד: 'והיינו כאשה'. 13 לך קוינו: יש' לג, ב. גרסת כתבי היד: 'קראנו'. 14 לאשר ... נצרה: רוחנו שומרת וזוכרת את הבטחתך לנו, וההבטחה בטור הבא. הבטח[תנו]: ההשלמה מכ"י א. רוחינו נצרה: גרסת כמה מכתבי היד: 'נעצרה', ואולי על פי מש' כה, כח. 15 לא ... צרה: נחום א, ט. 16 יום: ראו גרסת כ"י א: 'ועד מתי יום' וכו'. צרה וציקה: צ"ל: 'וצוקה', ועל פי יש' ל, ו ועוד. באויבינו: גרסת רוב כתבי היד: 'עתה', ואם כן זו קינה על מצב האומה, אבל בטורים הבאים מופיעות בקשות לגאולת העם ולפורענות האויבים, ועל כן נוסח הפנים עדיף. 17 יום חשך ואפלה: יואל ב, ב; צפ' א, טו. 18 יום

יום אשר תנצור לגוי גדול
יעמד מיכאל השר הגדול 20

מתי אדון אנתה תסר
מנוחה תתן לאסורים באוסר
מארץ תעקר מלכיות עשר
מזה ומזה זה לזה נתבשר
מה נאו על ההרים רגלי מבשר 25

נראך עין בעין בשוכך ברחמים
נה קדשך תכונן בהר מרומים
נכון יהיה הר בית יי בראש ההרים הרמים
נשוא תנשא עם מעוטי עמים
נושעים בך תשועת עולמים 30

19 תנצור] חסר ה תצור א ג ו ח / לגיו ח 20 יעמד] יעמוד ה ו ח יום יעמוד א יום אשר יעמוד י 21 מתי] מהרה י / אנחות מלבינו נוסף י / תסיר ג ה סיר י 22 מנוחה תתן לאסורים] מעת (בעת א) לאומים תאסור א ג ה ו [...] לאומים [...] אסור ח 23 מארץ] מתי א ג ה ו ח / מלכיות נ מכליות (!) ח מלכות י 24 זה] זה א ג 26 נראך] ועד מתי נוסף לפניו א / נראה א 27 נוח כסאך י / תכונן בהר מרומים] תכונן לקבץ לתוכו (בתוכו א) רחומים א ג ו תקבץ לתוכו רחומים ד לקבץ רחומים ה ח 28 נכון ... הרמים] נצח תשכן כבודך מלא רחמים י / הר ... הרמים] באחרית הימים א ג ד ה ו ח 29 נשא ח / ינשאו א ה ו ח ינשוא ג [...] נשוא ד תשא י / עם] חסר ה ז ב ו א ג ד ו ח עדת י 30 בך] ביי א ג ה ו ח י

ענן וערפל: יואל שם; צפ' שם. המון לאמים: הצירוף על פי תה' סה, ח. גרסת רוב כתבי היד: 'שאון לאומים', ועל פי יש' יז, יב. ידול: ידלדל, לשון דלות ועוני. 19 לגוי גדול: כינוי לישראל. 20 יעמד ... הגדול: דנ' יב, א. 22 מנוחה תתן: לצירוף ראו מל"א ח, נו. באוסר: במאסר. גרסת כ"י א: 'בעת לאומים תאסור באוסר'. 23 מלכיות עשר: השוו מדרש לקח טוב, בלק (מהדורת בובר, דף קכט ע"ב): 'ד"א, "אשר יעשה העם הזה" (במ' כד, יד), כשעתידין לבוא עם גוג ומגוג עם עשר מלכיות האמורין על ידי דוד, שנא' "כי הנה אויבך יהמיון" (תה' פג, ג), "גבל ועמון ועמלק פלשת עם יושבי צור גם אשור נלוה עמם היו זרוע לבני לוט סלה" (שם, ח-ט). אולם בכ"י י: 'מלכות עשר', הרומז לחיה הרביעית שראה דניאל (ז, ז) 'וקרנין עשר לה', הנדרשת כמלכות רומא (בר"ר ויחי [מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 253]). 24 מזה ומזה: מכל עבר. 25 מה ... מבשר: יש' נב, ז. 26 נראך ... בשוכך: על פי יש' נב, ח. 27 נוח כסאך: קדשך: שמ' טו, יג. בהר מרומים: גרסת כתבי היד האחרים: 'לקבץ לתוכו רחומים', ו'רחומים' כינוי לישראל. 28 נכון ... ההרים: על פי יש' ב, ב, וגרסת כתבי היד האחרים: 'באחרית הקמים', ועל פי יש' שם. 29 עם מעוטי עמים: כינוי לישראל, על שום דב' ז, ז. 30 נושעים ... עולמים: על פי יש' מה, יז.

כַּכְּ <תּוֹב> יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בִּי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תִבוֹשׁוּ וְלֹא תִכְלְמוּ עַד עוֹלָמִי עַד
(יֵשׁ מֵהָ, יֵז)

וְנֹא <מֵר> גּוֹאֲלֵנוּ יֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ קִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל (שֵׁם מִזֵּ, ד)
בְּ <רוֹךְ> גּוֹאֲלֵ יִשְׂרָאֵל

וְנֹא <מֵר> גּוֹאֲלֵנוּ וְגוֹ' חֶסֶד הַ ז' / גּוֹאֲלֵ יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ צוֹר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלֵ י